

Mårten Triewald
Konsten At Lefwa under Watn
1734

Konsten

At

Lefwa under **Satn**

Eller en kort

N. 296.
Beskrifning

Om de

Väfunder, MACHINER och Redskap

hwarpå Dykeri, och Värknigs, SOCIETETENS
PRIVILEGIER äro grundade, hwarmed
de anstått Profwen under tvenne
Riks = Dagor,

För Sveriges Rikes Högl. Ständers
Herrar DEPUTERADE,

Framstått

af

Nårten TRIEWALD,

DIRECTEUR wid MECHANIQVEN och Ledantot af
Kongl. Engelska och Svenska Wetenskaps-
SOCIETETERNE.

Servare Modum, Finemque tueri, Naturamque sequi.

SEDERHOLM,

Tryckt, hos BENJ. GOTTL. SCHNEIDER, 1734.

Schumann

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

H
S
S

Den
Stormächtigste Konung,
KONUNG

FRIEDERICH,

Sweriges, Göthes och Wändes
Konung ꝛ. ꝛ. ꝛ.

Sandt-Brefwe til Hessen ꝛ. ꝛ. ꝛ.

Minom Allernädigste Konung.

Stormächtigste, Allernädigste
Konung.

Såsom förne Swea Konungar varit derom
mycket bekymrade och sorgfällige, at wits-
tre och Riket nyttige påfund skulle blifwa
i Landet in förde och til Undersåtarnes tiens-
t i stånd brackte; Så har dock en sådan högst bepriffelig
Intention för hwarjehande orsaker och insallande Krig
cy

en
dn
wi
S
ro
hö
ne
rå
gä
ber

on
de
rå
at
nä
til
och
ne
up
och
för
hw
of
m
uti
lik
til
ta
lä

ädigste

en kunnat ernå den på sftade fullkomligheten, som man
dnstak och förmodat, in til des Eders Kongl. May:t,
wid sit högst lycksalige antråde til Regementet och den
Swenska Kongl. Tronen, återbrakt den ädle Friden och
roligheten, och således fått tillfälle, at icke allenast med
hög Kongl. Ynnest och Nåde anse dem, som til slike Fäder-
nes Landet nyttige och oumgångelige Inventioners in-
rättande lagt handen, utan ock til des befrämjande och i
gång sättiande allernädigst sin stora nit och ömhiertig-
het at lysa och påskina låta.

Af samma Eders Kongl. May:t stora ynnest och
omwårdnad, hafwa och de til publici och Fäderneslan-
dets, samt de Sid-nödlidandes tienst och rådning in-
rättade Dykeri och Bärningswercken sig högeligen
at fågna, i det Eders Kongl. May:t icke allenast med
nådige och milde Ögon behagat anse och gilla de af mig
til berörde Dykeri och Bärningswerckens förbättring
och i stånd sättiande underdänigst framtedde Inventio-
ner, utan och til werckens desto bättre befrämjande och
uprätthållande genom des höga Protectorial tagit mig
och min Med-Interessenter under sin Kongl. Hågn och
förswar, samt wiså Privilegier meddelat; I följe
hwaraf jag tillika med mine Med-Interessenter låtit
och högst angelägit wara, efter yttersta krafter och för-
mågo at bringa wercket i det stånd, som man nåppeligen
uti andre Riken i Europa har at anträffa; Och som iag til-
likamed mina Med-Interessenter är worden förorsakad,
til et bewis af werckens ricktighet och medbringande nyt-
ta, denna enfalbige underrättelse at genom trycket utgå
låta, så warder och den samma härmed, för Eders Kongl.

) (3

May:t

warit derom
llige, at witz
skulle blifwa
sätarnes tienst
högst bepriselig
ofallande krig
en

May:z mildaste ogon franted, med önskan, at mit här
wid använde ringa, dock wälmente arbete, må warda
med Kongl. hñnest uptagit och ansedt, såsom et litet tees-
ken af den allerunderdånigste och wördsamste lydno,
hwarmed iag in til döden ouphörligen framhärder

Stormächtigste Allernädigste
Könung,
Eders Kongl. May:z

Aller underdånigste och tro pflichtigste
undersåte och tienare

Mårten Triewald.

kan, at mit hær
beta, må warda
som et litet tee-
edsamste lydno,
amhårder

digste

h

te och tro plicktigste
och tienare

Triewald.

Förteckning

på denna TRACTATS Innehåld.

Första Capitlet. Huru Guds margfaldiga godhet emot Menniskiosläctet uti många nyttiga Machiners upfinnande sig alla tider wisat, samt huru beklagelig det är, at des Inventorer och egenstapet ey blifwit wederbörligen anmärkte.

Andra Capitlet. Om de första förslag och påfund, som til Konsten at leswa under Watnet påtänkte äro.

Tredie Capitlet. Om Campana Urinatoria eller Dykare Klockan, och hwem som varit des första Uphofsman.

Fierde Capitlet. Huruledes samma påfund fram för alla andre haft sin tilräckeliga Grund i Naturen.

Femte Capitlet. Huru och på hwad sätt en Menniskia kan leswa under Watnet.

Sierte Capitlet. At til sådane påfunds upfinnande och förbättrande fordras en grundelig Kundskap i Naturkunnigheten.

Siunde Capitlet. Hwad Förbättringar som Campana Urinatoria eller Dykare-Klockan fordrat.

Orronde Capitlet. Grundelig Beskrifning af den förbättrade Dykare-Klockan, och thes Luft-Cantiner.

Nionde Capitlet. Beskrifwes et nyare påfund af en Machin, hwilken äfwen är mycket tienslig at kunna utspana alt hwad som på Sid-botnen finnes.

Tionde Capitlet. Om de nödwändige Instrumenter, af hwilla Dykare sig betiena måste.

Elfte Capitlet. Huru et Skepp med des innehafwan-
de

de Ladning på behändigt sätt kan lyftas up ifrån
Sid=Boten.

Tofte Capitlet. Huru nyttig och nödvändige Dykari=Bercken äro, samt hvad anstalt til de Sid=nöddlidandes Tienst blifwit giord, med de Instrumeters beskrifning, hwar med Dykeri=Societeten försetti alla Stapelstäder, så widt deras district sig sträcker.

Trettonde Capitlet. Relation om de prof, som under 2. Riks=Dager för Rikens Höglofl. Ständers Herrar Deputerade gjorde äro, samt hvad Sanningsrön uti Dykare=Klokan kunna anställas.

* * * * *

Wishetenes Bok Cap. XIV. vers 2. 3. 4. 5. Thet är upfunnit thertil, at man naring ther med sökia skal, och Mästaren hafwer thet med Konst tilredt.

Men tin försigtighet, o Fader, regerar thet, ty tu gifwer och wäg i hafvena och nit i wägene et trygt lopp;

Ther med tu bewisar, huru tu i all rum mächtig äst til at hielpa, thet man än gifwe sig til Sids utan Skepp.

Doch efter tu icke wilt at thet skal sägängt liggia, som tu genom tina Wishet skapat hafwer, sker thet at Menniskorna wäga sit Lif in uppå et sådant sögo trä, o. s. w.

CAP.

lyftas up ifrån

öddwändige Dy-
skalt til de Sid-
ed de Instrumen-
= Societeten för-
= eras district sig

e prof, som under
Ständers Her-
wad Sanninge-
llas.

s 2. 3. 4. 5. Thet
er med sökia stat,
vilredt.

ar thet, ty tu gif-
ne et trygt loyp:
rum mächtig äst
Sids utan Slepp.
sägängt liggia,
afwer, sker thet
ppå et sådant

CAP.

CAP. I.

§ 1.

DEn stora Guden är den endaste och
sanna Uphofsmanen af alt: hwar emot
wi usla Människior allenast då och då, kun-
na bli warse något af Guds oändeliga Wis-
het i de skapade ting: och lempa oss de samme til nytta,
då när wi wåre tankar et wist systemål föresättia, samt
förut wel gjort oss alla naturens Lager bekante, hwilka
Lager naturens Herre så stadfast, at de aldrig här i tiden
af oss kunna rubbas eller ändras: wi kunna således myc-
et mindre tillskrifwa oss något mera, när wi hwad nyt-
tighet är påfinna, än at wi igenom eftersinande kont-
nit på den wägen, hwarpå wi Guds Werk blifwit
warse.*

¶

§ 2.

* Bese Hof- Rådet Wolfs vernünftige Gedanken von Gott,
der Welt und die Seele des Menschen.

§ 2.

Som nu således alle rätta nye påfund lenda till Guds Åra och Människans nytta, så är och så mycket mera klagan värddt, at de förriga tidens Lärde af alla Folkeslag ei lemnadt oss en noga erferrättelse, hwilka som warit Uphofsmän til taliga påfund, hwaraf nu det Människa släktet sig med stor fördel och nytta bettenar, samt hwar anledning de haft til den eller den Invention, hwilket äfwen oss ei mindre nyttigt wara skulle: emedan en Människa förmår allenast utaf någon henne bekant sanning opfinna och utspana andra sanningar, och igenom den gemenskap de med hwarandra hafwa, är hon i stånd at göra riktiga slut: fordras alltså jemte en grundelig kundskap uti Naturens Lagar, skarpsinnighet och en stor erfarenhet, at kunna påfinna något nytt och nyttigt.

§ 3.

Nog synas deras Namn hafwa bättre förtient et odddeligt minne, som igenom sina påfund frambrakt Guds åra, och så märkeligen tient ther med det Människa släktet, at kunna lindra de beswärligheter i detta usla lefwerne finnas: än de som igenom eld och brand förstört Riken och Länder, och med Udd och Egg förstört så monga Millioner af Människior.

CAP. II.

§ 1.

Swad Konsten at lefwa under Watnet angår, så finner man wäl at en och annan för ganska många år sedan

sedan
aldrig
Natur

la om
rini, h
Krieger
Kapad
bestaff
nare t
men de
Klocka
påfunt
ment,

den do
en For
Georg
vitalis
toren a
som 27

N
ldt sin

Bef
mod
acq

påfund lenda til
och så mycket me-
rde af alla Folek-
hvilka som wa-
raf nu det Men-
nyttia bettenar,
er den Invention,
ara Kulle: eme-
någon henne be-
a sanningar, och
andra hafwa, är
dras allia jemte
Lagar, Karysin-
na påfunda något

håttre förtient et
påfund frambrakt
med det Men-
niskhet i detta
in eld och brand
idd och Egg för-

et angår, så sin-
ansta många år
sedan

sedan haft sina speculationer och påfund, hvilka dock aldrig kunnat nyttias, emedan de ei grundat dem på Naturens Lagar, som är den rätta Philosophien.

§ 2.

Utländ de äldrigaste Scribenter jag funnit handla om denna Konsten, at lefwa under Watnet, är Lorini, hwilken förmåler om 2:ne påfund uti sin Bok, kallad Kriegeres Buch. Lib. V. Cap. 15. Det ena är en Machin kappad som en Kista utan botn, den andra är af en sådan beskaffenhet, at then är obrukbar, och lika god med de senare tiders påfund, som haft Kläpare til Uphofsmån; men den förra torde hafwa gifwit anledning til Dylareklockan, som et hundrade år der efter synes först blifwit påfunnen, emedan bemelte Kista äger samma fundament, som den allmänna Dylareklockan.

§ 3.

Churu slått denna Lorini Machin warit, så har den dock uti förra seculo nog blifwit brukad, likwäl i en Form af en Klocka, hwarom esterrättelse finnes uti Georgii Sinclari Arte magna & nova gravitatis & levitatis LII. Dial. V. Med samma Klocka har Inventoren år 1665 wid Scottske Den Mula updykadt Stycken, som 27 år legat på Stöbotten.

§ 4.

Näst Lorini har en Italienare Nicolo Tartaglia, som slöt sin lefnad år 1557. låtit utgå en Bok, * hwaruti han

A 2

2:ne

* Bese Travagliata Inventione insieme con un artificioso modo di poter andare, & stare per lungo Tempo sotto acqua, a ricercare le materie affondate, & in loco pro-

2:ne påfund beskriver: Men som uti hans tid naturens Lagar, Luftens egenskaper, tryckande och utvidgande kraft, samt huru faseligen Watnets tryckande på diuget tilstager, intet war bekant, så har äfwen hans påfund intet haft någon tillräckelig grund, och således aldrig kunnat nyttjas.

§ 5.

Den som åstundar twidare bli underrättad om de mongfaldige påfund, som tid efter annan blifwit påtänkte, men inga deraf lätit sig practicera på diuget Watn, kan så esterrättelse af följande Authorer, Meml. Doct. Bechers Nörrische Weisheit. N:o 25. pag. 38.

Nicolaus Wisten, Belgico de Architectura navali 1671, tryckt uti Amsterdam, p. 288.

Flavii Vegetii Renati vier Bücher der Ritterschaft, Erfurt 1511.

Eljest har ock den berömda Johan Alphonsus Borellus inventerat en mycket curieux, men onyttig Machin at kunna lefwa uti Watnet; och har Herr Bernoulli redan bewist, at den samme är aldeles otienlig ihertil. *

CAP. III.

§ 1.

DEt endaste påfund af alle de som kommit til min kunskap, är Campana Urinatoria eller Dykarens Klockan,

London, andra Editionen utaf hans Werk, bestående af 6 Bdker tryckte uti Venedig år 1606.

• Bete honom Jacob Leopolds Theatrum Pontificiale, Leipzig 1726 uti Folio.

Kloc
Luftwan
så tot
fund
stru
kie =
för f52 år
kan,
kan
Scot
påfu
bruk**D**
rens
eller
pymt

• B

Klockan, hvilken grundar sig på Naturens Lagar, Luftens och Vaterns egenskaper.

§ 2.

J fall intet Lorini Rista utan botn, hvarom ofwan förmått är, gifwit anledning til denna Invention, så torde nöden, som ofta gifwit anledning til monga påfund, och gifwit detta wid handen; och at det första Instrumentet varit werkeligen en Klocka utur något Kyrkic-Torn, är äfwen så troligt, som at denna Machin för sin Skapnad skul fått detta namnet.

§ 3.

Professoren uti Edenburg G. Sinclair, * har för 52 år sedan sökt at förbättra den almånna Dykare Klockan, och kallat den samma Melgims påfund, hwaras man kan sluta, at Inventorens namn varit Melgim, och i Scotland af en utaf samma ädla Nation blifwit först påfunnen/ och sedermera både i Holland och England brukat.

CAP. IV.

§ 1.

Den första tillräckliga grunden, som påfundet af den allmänna Dykare-Klockan äger, är en sådan naturens Lag, at ingen Materia kan penetrera den andra, eller at twenne Materier uti et och det samma rum kunna tymmas; ty det rummet, som Luften intager uti Klockan,

A 3

eller

* Bese Professoren G. Sinclars Hydrostatichs, Tryckt uti Edenburg år 1672.

ans tid naturens
och utwidgande
ckande på diupet
ven hans påfund
och således aldrig

nderrättad om de
man blifwit på-
ficera på diupt
uthorer, Meml.
20 25. pag. 38.
tura navali 1671,

der Ritterschaft,

Alphonfus Borel-
nyttig Machin
Herr Bernoulli
otientlig thertil. *

kommitt til min
ria eller Dykare-
Klockan,

Berck, besidende af

Pontificiale, Leip-

eller den samma är stadd uti, kan intet på en gång-rymme
me Watn; Ehuruväl Watnet är med en myckenhet
Luft beblandat, så äger icke thes mindre hwart och et
gran eller particle sit eget rum i det samma. *

§ 2.

Den andra grunden är äfwen en Naturens Lag,
nemligen at Actio och Reactio är alltid lika; ty så myc-
ket som Luften uti en Dylare-Klocka af Watnet blir
tryckt, äfwen så mycket trycker Luften Watnet tillbakas
hwaraf händes, at ehuru diupt Klockan under Wattu-
brynen sänkes, så kan doch den samma aldrig bli fall
af Watn, utan Luften är alltid uti den öfra delen.

§ 3.

Hvem som här om drager något twiswelsmål,
kan lät anställa et Sannings-rön, om han tager Win-
Glas och fäster en smal hwit pappers-rimsa ifrån bred-
den af Glaset til botnen, med Mund-lim eller eljest;
och ser an sänker samma Glas omwändt neder under Wat-
net, så lär han sinna Papperet intet kunna bli wätt, af-
lenast litet wid kanten af Glaset, ehuru diupt och det
samma föres under Wattu-brynen.

§ 4.

Men som Watnets kraft at trycka på Luften uti
Klockan tistager, alt som diuper tilwäxer, til hwilket Kloc-
kan sänkes, så trycker fuller Watnet Luften mera til-
sammans, så at på 6 fannars diup blir Luften i Kloc-
kan

* Besse min Beskrifning om Eid och Luft Machin wid Dan-
nemora Grufwor.

kan
ernä
samm
kand
denn
det i
re, c
utur
hwil
pund

dus,
samm
dan
kraft

Klock
Wat
ra af
en så
we n
komm

* Gif
fre
* U
mi
m

på en gång=rym-
med en myckenhet
idre hvar och et
amma. *

in Naturens Lag,
Difka; ty så myc-
af Watnet blir
Watnet tillbaka;
an under Wattu-
na aldrig bli full
i öfra delen.

ot twifvelsmål,
n han tager Win-
rimsa ifrån bred-
d=lin eller eljest;
neder under Wat-
anna bliwätt, af-
juru diupt och det

cka på Luftens uti
r, till hwilket Klo-
Luften mera til-
liv Luftens i Klo-
kan

et Machin wid Dan-

kan en resa tätare, än den Luftens jag andas uti: Men så
ernär doch Luftens större utwidgande kraft, * ju mera den
sammanthop frammas, och således emot står Watnets tryc-
kande op åt, ju längre ju mer, ** än skönt Luftens igenom
denne Trykningen nödgas intaga et mindre rum, och
det i Proportion af diupet; Hwillet rum blir åter stö-
re, och det proportionaliter allt som Kloctan windas up
utur Watnet, derigenom Wattu=trykningen minskas,
hwillet sker hwar rum, eller rättare sagt, hwar och en
punkt under Wattu=brynen.

§ 5.

Watnet i detta målet kan således anses som Pon-
dus, och Luftens in uti Kloctan liksom Potentia; ty med
samman grad af tyngd, som watnet trycker på Luftens ne-
dan efter uti Kloctan, med samman grad af macht och
kraft, trycker åter Luftens neder Watnet.

§ 6.

Om det sig ei således med Luftens och Watnet uti
Kloctan förhölle, så skulle Kloctan ei allenast bli full af
Watn på några Fannars diup, utan det skulle och wa-
ra aldeles omöjligt för en Människa, at kunna uthärda
en så wäldig tryckning, om en del af hennes kropp blef-
we mindre tryckt än en annan, hwillet längre fram
kommer at bewisas.

CAP. V.

- * Liksom en Båga eller en Fieder, ju mer den bändes ju större
kraft fordras at bända och böija den samman.
- ** At alle stände Materier trycka up och neder, och uti alla
möjliga Directioner, har jag bewist med många Rön uti
mine föreläsningar öfwer Hydrostatiquen.

CAP. V.

§ 1.

Om Menniskan är skapad at lefwa på Jorden, och intet som monga Creatur de der både på Jorden och uti Watnet lefwa kunna, hwilkas inwärtas bestäfenhet är af helt annat skap-synne än wåra kroppar, så kan en heller en Menniska länge lefwa uti och under Watnet, utan at draga andan, eller Luft in i Lungorna, hwilka meddela hiertat sin rörelse, och dymedell förordfaka blodets omslop; Om en Menniska fördenkul någon tid under Watnet skal kunna lefwa, så måste den samma, endtera andas Luft uti sit naturliga tillstånd, eller ock andas en comprimerad, eller en monga resor tätare Luft, än den wi äre wane at lefwa uti.

§ 2.

Alla de påfund, som grunda sig på at få Lusten ofwanester igenom rör uti sit naturliga tillstånd, hafwa ingen tillräkelig grund, och blifwit gemensligen uptränkte af sadane dierfwa Klåpare, * som intet det ringaste begrep ågt, om hwad de för händer haft, eller wetat och förstått, at en Menniskas krop, då den sänkes neder uti Watnet allenast 12 famnar, blir trykt med en tyngd af 67500 Skålp. eller 168 Skepd. 15 Lipp. wikt: wigt.

§ 3. Hwils

* De Engelske Matroser förstå den saken bättre; ty deroa sig, när wackert wäder är, at sänka med Lodet och Linan en stark tom Bouteille wäl och med en god kork försedd 10 à 20 famnar, då Watnet trycker korken in uti Bouteillien, som de med deras kraft intet förmå wärkställa.

§ 3.

Detta pröfwes, då man uträknar huru stor area en Menniskias kropp äger, hwilket äfwen Doctor Walneuright gjort, * och fastställt at en medelmättig Menniskias kropp äger 15 quadrata fot uti des Superficies; när man således utreknar huru mycket en Battu-Column wäger, som är 72 fot hög och 15 fot basis, så finner man förbemälte tyngd af 67500 Skålpund.

§ 4.

Som nu förbemälte tyngd nödwändigt måste trycka på en Menniskias kropp, icke samman under Battu-brynnen: Så följer deraf, at de som gått neder i Watnet med Battu-Harnesk och andra dylika Machiner, hafwa icke thes mindre måst kännas wid en fastlig tyngd och tryckning, så at blodet kommit utur Näsan och Öronen. Och som man intet förstådt rätta naturliga orsaken, så har man trodt en så obekant wärkan, som af watnets tyngd och tryckande härrörer, egenteligen wara skedd igenom något ondt, och tillskrifwit densamma Näcken och andre phantasier.

§ 5.

Men den som har sig Watnets egenskaper, tyngd och tryckande bekant, kan ingalunda undra der på, at de, som kommit med Lifwet utur sådane Machiner, kunnat berättta, at de blifwit framade och fastligen klämde, samt kunna wisa deras kropp wara brun och blå, hwilket alle

B

och

* Besse den curieuse Tractaten, James Keill M. D. Account of Animal secretion, the Quantity of Blood in the human Body, and Muscular Motion, London 1608.

na på Jorden, och
er både på Jorden
inwärttes bestaf-
våra kroppar, så
wa uti och under
Luft in i Lungor-
och dymedelst för-
stia fördenskul nå-
wa, så måste den
naturliga tillstånd,
en monga resor till-
fwa uti.

å at få Luften of-
a tillstånd, hafwa
menligen upptänk-
tet det ringaste bes-
t, eller wetat och
den sänkes neder
trykt med en tyngd
tsp. wikt: wigt.

§ 3. Hwils

bättre; ty deroa sig,
det och Linan en stark
org föridd 10 à 20
ti Bouceillien, som
la.

och ännu mera, en tryckning af 168 Skepp:d på en Menniskias kropp wäl kan åstadkomma.

Huru en Menniskia måste wara till mods, när hans Bröst allena blir tryckt af mer än 5 Skeppunds tyngd, * kan hwar och en lätt tänka; hellså som Luftens indrag, hwilken eljest wid hwar och en andedragt upblåser lungorna, förmedelst et sådant tryckande på bröstet, ei kan ske, utan måste nödvändigt hiertats rörelse och blodets omlopp aflanna.

§. 6.

Churuwål Dykarens kropp uti Campana Urinatoria äfwenwål blir tryckt af Luftens tyngd, som om hans kropp i Watnet wore stadd, så känner han likwål intet något af denna tryckningen, mera än andre Menniskior här på Jorden känna til Luftens tyngd, som är allenast hälften mindre, nemligen 84 Skepp:d: Och det för den orsaken, at som Luftens utwidgande kraft, hwilken wi draga in i våra lungor, så wäl som hwar och en particle, hwar med war blod är blandad, ** är alla tider och i alla måtto jemlik hela Atmosphærens tyngd, och trycker fördenskul äfwen så mycket ut åt, som den yttra Luftens gör utan på war hud, och kunna altså aldrig

* Om en forkantig Glasfoders flaska wäl igentäppes och sänkes med et Lod allenast 34 Fot under Wattubrynnen, så trycker Watnet den samma uti 1000:de stycken.

** Endå tredje delar af war blod synes wara Luft, när blodet ställes, medan det ännu är warmt, under en Recipient af Luftpumpen, hwilket jag ofta försökt.

drig af b
känslö. *

Lika
asmenna
ten, hwil
Klockan
igenom l
Luften, h
Dykarens
het med d
skulle förh
primerat
kroppen,
höra och s

Här
så suger he
menligen i
turen, em

* När me
Conus
på Luft
först Luf
tet utpöse
Luften ut
fer ei alle
i blodet u

lepp:d på en Men-

ll mode, när hans
eyvunds tyngd, *

Luftens indrägt,
ägt upblåser luns
på bröstet, ei kan
rörelse och blodets

Campana Urina-
ned samma tyngd,
dd, så känner han
en, mera än an-
til Luftens tyngd,
en 84 Slep:d: Och
utvidgande kraft,
så väl som hvar
är blandad, ** är
a Atmosphærens
mycket ut åt, som
och kunna alltså al-
drig

igentäppes och sän-
attu-beynen, så tryc-
ken.

ra Luft, när blodet
en Recipient af Luft

drig af denna eljest ansenliga tyngden hafwa någon
känslö. *

§. 7.

Sålledes har det och sig med en Dykare uti den
allmänna Klockan, aldenstund han andas den tåta Lus-
ten, hwilken i samma proportion comprimeras, som
Klockan sänkes, och denna tåta och ihoptrykte Lusten
igenom lungorne, hjertat och blodet meddelas, så at
Lusten, hwilken med hwar och en andedrägt går in uti
Dykarens Lungor, är af enahanda tåthet och beskaffen-
het med den, som trycker des kropp; ty om det intet så
skulle förhålla sig, och at den Lusten wore mindre com-
primerat, som går in uti lungorne, än den som trycker på
kroppen, så skulle ju nödwändigt lungornes rörelse up-
höra och lifwet hafwa en ända.

§. 8.

Här wid är at märka, at när en Menniska andas,
så suger hon intet Lusten in uti lungorne; ty hwad wi ge-
menligen med ordet suga säja wilja, gies intet uti na-
turen, emedan alla flytande Materier äga sin rörelse af

B 2

deras

* När man lägger handen på et Glas, Skapat som en iholig
Conus Truncatus, öpen på begge ändarne, och således står
på Luft, pumpen, at Glaset af Luft kan tömas, då känner man
först Luftens tyngd på handen, som är odrägelig, och föts-
tet utpöser sig in uti Glaset; sammaledes när igenom lågan,
Lusten uti et allmänt brukeligt Kopglas försvagas, så tryc-
ker ei allenast den yttre Lusten Glaset wid huden, utan Lusten
i blodet utpöser sielfwa föttet i Glaset.

deras tyngd och tryckning; * Hvaraf kommer at en
Menniska kunde lefwa, fast Wind-pyan wore förstop=
pad, om uti sidan deraf allenast et hol wore, hwarige=
nom Luften kunde tryckas in i lungorne.

Blodet drifwes igenom hiertat, men suges icke:
Barnen, rått at såja, suga intet mjölken utur bröstet,
utan den samma tryckes in uti deras munnar; Hvilket
mycket klart af kappe Glasen, och de Instrumenter, hwar=
med Qwinnor suga sina egna bröst, rdnas, dymedelst
allenast Luften widges, som trycker på Wärtan, och för=
denskul frammar Luften som trycker på bröstet ut mjölken.

CAP. VI.

§ 1.

Nå hwad som redan blifwit anført, lärer den gunsti=
ge Läsaren lätt kunna inhämta, huru dierfwa och
förmätne de samma måste vara, som understå sig at
willsa vara Upphösmän af sådane Machiner, som för=
dras til konsten at kunna lefwa under Watnet, då de
icke en gång förstå, huru och på hwad sätt de här på Jor=
den draga andan.

§ 2.

Likwäl har man Exempel, at sådane Storskrutare och
Kläpare i Mechaniquen winna bifall, och det derföre at
så få gtes, som kunna rått döma om Inventioners olika
godhet och duglighet, hwartil en grundelig kundskap
uti

* Huru wi andas, har jag uti mina föreläsningar på Widders=
huset öfwer natur-kunnigheten bewist med Artificiela Lungor.

uti natu
des, Co
mycket
" let,
" saken
" betyd
" gelig
" myck
" kom
" nist
" radja
" sedt e
" samt
" rare
" de ko
" slit,
" skal
" ka de
" Såd
" förrå
" at de
" lig ti
" hwar
" dan
" ha de
" om de
" Wise
" nämft

varaf kommer at en
nd-pivan wore förstop=
et hol wore, hwarige=
gorne.

ertat, men suges icke:
t midlten utur bröstten,
cas munnar; Hwilket
e Instrumenter, hwar=
öst, rönas, dymedelst
er på Wärtan, och för=
er på bröstet ut midlten.

ifördt, lärer den gunsti=
nta, huru dierfwa och
, som understå sig at
e Machiner, som for=
ander Watnet, då de
wad sätt de här på Jor=

ådane Storffentare och
fall, och det derföre at
om Inventioners olika
en grundelag kundskap
uti

föreläsningar på Ridder=
i med Artificiela Lungor.

uti natur kunnigheten fordras; Wår Swenska Archime=
des, Commercie Rådet Herr Pohlheimer har fördenkul
mcket rätt, då han säger: * När sådane skola göra wa=
“ let, som sielfwe icke åga någon synnerlig kundskap i
“ saken, hwilket i enskylte mål ey kan hafwa så stort at
“ betyda, men i Publica mål kan hafwa mycken odu=
“ gelig påfölgd, förutan at det pryder en hel Nation
“ mycket illa, när somt arbete af inga bättre kunnare
“ kommer at skattas och värderas, än olyckeliga Men=
“ nistors meubler och stillerier skola blifwit af en Hå=
“ radznåmd värderade, som berättas, de der hafwa
“ sedt efter alutalet och sinheten af duken under stilleriet,
“ samt hwad de blåoch röda färgorna kunnat komma dy=
“ rare än de andra af mindre värde. Ty sålunda äro
“ de Konstnärer, som der på användt all sin konst, tid och
“ flit, måkta olyckelige, när deras arbete på det sättet
“ skal bli æstimerat, äfwen som icke mindre de, hwil=
“ ka det samma efter et helt annat pris måst betala.
“ Sådane wårdier, igenom höga Öfwerhetens Berente,
“ förrättade, låra hafwa gifwit Utlänningar anledning,
“ at döma hela swenska Nation med sit clima officke=
“ ligt til det, som hörer til Subtila konstler och wetenskaper,
“ hwar med de gära sielfwa Naturen stor orätt, eme=
“ dan felet icke står i ämnet, men wål hos dem som
“ ha des disposition om händer.

“ Och uti den 18 § af samma Tractat säger han:
“ om de förra brukas, (nemligen råtta Mechanici) så
B 3 hand=

* Wåse Commercie Rådet Pohlheimer's berättelse om des för=
nämsta Mechaniska inventioner, tryckt i Stockholm 1729.

“ handla Öfwerhets Betränte förstvarligen för sig och sin
 “ Reputation, ehvad det lyckas wäl eller illa, emedan
 “ deras plikt ey kan sträcka sig widare än till det, som
 “ möjligt är; Men at försaka det säkra och gripa till
 “ det osäkra/ endast derföre at en Storpratare kan tala
 “ för skålen, det gör dem oldeles intet ursäktade.

CAP. VII.

§ 1.

När man besinner huru Lusten måste wara besläffad,
 då den skal wara tienlig til andedrägten, så finner
 man ibland annat, at Lusten som en gång gått igenom
 en Menniskias, eller et lefwande Creaturs lungor,
 blir sedermera oldeles otienlig för andedrägten:
 Hwarat man kan sluta, at wåre Lif-andar födas eller
 underhållas utaf något, som fins uti Lusten, ehvad det
 wara må. Ty ämskönt Lusten som warit i lungorne,
 liksom för, äger de synbara egenskaper af tyngd och ut-
 widgande kraft, så tienar den samma likwäl icke mer til
 andedrägten.

§ 2.

Sammaledes finner man något wara uti Lusten,
 som tienar at föda och underhålla eld och lågan af et lius,
 hwilket sloknar när det är uti et tåkt käril, så at ingen ny
 luft kan komma til det samma, hwaraf en del Lärde tagit
 sig anledning at tro, det uti hiertat på Menniskian och
 andra lefwande Creatur residerar en fin och mild upstånd
 substance, som de kalla Flamma Vitalis; samt at uti
 Lusten

Lusten ne
 och föda
 altså deru
 frisk Luft
 Mo
 fordra en

De
 han skärp
 har igeno
 pienter p
 och Talg
 af Creatu
 än Liusen
 at Creat
 intet kund

Det
 erfarit, i
 Jorden p
 warit; ut
 sedan mit
 ten war m
 och s min
 jag åter k

* Bese D
 cal Acco
 139 & S

stigen för sig och sin
eller illa, emedan
e än till det, som
åkra och gripa till
orpratäre kan tala
t ursäktade.

ste vara bestaffad,
neddrågten, så sin-
en gång gått ige-
nde Creaturs lun-
för andedrågten:
andar födas eller
Luften, ehvad det
warit i lungorne,
er af tyngd och ut-
likväl icke mer till

vara uti Luften,
och lågan af et lius,
äril, så at ingen ny
en del Lärde tagit
på Menniskan och
sin och mild upstånd
talis; samt at uti
Luften

Luften något måste finnas, som tienar at underhålla
och föda den samma, så wäl som lågan af et Lius: slutes
altså derutaf, at lefwande Creatur dö så wäl af brist på
frisk Luft, som ingen. *

Man har äfwen rönt at en Menniskias Lungor
fordra en Ranna frisk Luft om Minuten.

§ 3.

Den förtreffeliga Engelländaren Rob. Boyle, då
han stärfödat gemenskapen emellan eld, låga och Luft,
har igenom många försök funnit, då han under Reci-
pienter på Luft-pumpen satt brinnande Lius af Wax-
och Talg jemte lefwande Creatur, at Flamma Vitalis
af Creaturer (om lifwet får så kallas) har warat längre
än Liusen kunde brinna, då Luften utpumpades, samt
at Creaturen lefwat 3 å 4 Minuter, när lågan af et Lius
intet kunde hafwa sin warelse en enda.

§ 4.

Det samma har jag sielf uti Stenkols-Grufworne
ersarit, då jag råkadt komma 40 å 50 famnar under
Jorden på sådane rum, hwarest ingen Wäderwärling
warit; uti sådane rum har jag många Minuter fördrögt,
sedan mit i handen hafwande lius sloknat, fast andedråg-
ten war mig swår, och bles, som man plågar säga, tung
och smnig: så förstwan likwål denna osägenheten så snart
jag åter kom dit jag fant god Wäderwärling, hwilken
en

* Bese Doct. Bings Worsters Compendions & Methodi-
cal Account of the Principles of Natural Philosophy, pag.
139 & Seq.

en Menneſſta wid ſå beſkaffade mål outſäjeligen wedergwäcker: och om det en eller annan gång ei ſnart ſtedt, ſå hade mitt Leſnads Lius åſwen och kunnat ſlockna, hwilket androm ofta nog händt, ſom ei ſnart kunnat komma uti tienlige Luſt at wiſas. *

§ 5.

Hwad jag uti Kol-Grufworne förporde, det hån-der och en Dykare, ſom länge är ſtadd uti den almånna Dykare Klokan; emedan han åſwen uti den ſamma icke har någon wäderwårting, utan en wis del af Luſt at leſwa på, hwilken blir ſå otientlig för andedragten, när den ſamma en gång paſſerat Dykarens Lungor, ſom om ingen Luſt i Klokan wore.

§ 6.

När det fördenſful fordras, at en Dykare har länge at ſyſta under Watnet, då finner han uti den almånna Klokan denna förontalte olågenheten, hwilken är och den endaste ſom detta påfund med ſig hafwer; eljest är denna Machin, churu Simple han och synes wara, den nyttigaste och ſäkraſte, ſom någon ſin bliſwit påfunnen, och med den förbättringen, hwarom nåſtöljande Capit-let handlar, den fullkomligaste uti alla mål.

CAP.

- * De ſom dö på detta ſättet, finna ey mera beſwår at dö, än at ſomna då de äro mycket trötta, och ſåledes kan räknas för den lättaste dö.

D
I
at före
Klockan
de för
för det
leſwa u
förtient
nige E
och gynn
förbättr

kan på
tima;
hwar ig
och läsa
kunde b
ſom alt
igenom
en ſäda
och ſkun
Klockan
Ut

CAP. VIII.

§ 1.

DEn Kongl. Engelska Wetenskaps Societeten uti London, har låtit sig mycket angelägit vara, at förekomma de olägenheter som sig yppa i Dykare Klockan, och uti förra Capitlet omrörde äro, helst som de för öfrigt ansedt den almånna Dykare = Klockan för det endaste och bästa påfund, hwar med man kan lefwa under Watnet. Och som et så beskaffat påfund förtient en förbättring, så har den lärde och skarpsinnige Engelandaren Doct. Edmund Halley, min Wän och gynnare, år 1716 afslagt prof på Thamsen utaf thes förbättring, hwilket försök jag hade den Lyckan at bewista.

§ 2.

Herr Halley jemte 4 Personer gingo neder i Klockan på 9 à 10 Samnar, och fördrögde der en och en half timma; och ehuruwäl ofwan på Klockan war et Glas, hwar igenom så liust i Klockan war, at han kunde skrifa och läsa, så låt han icke thes mindre upstända et lius, som kunde brinna så länge han behagade; den warma Luften, som altid intager den öfre delen af Klockan, utslöpre han igenom en Tapp ofwan på Klockan, hwilken kom ut med en sådan force, at Watnet öfwer Klockan liksom kokade och stummade, och det oachtadt Watnets högd öfwer Klockan.

Uti den warma Luftens ställe, kunde han så så mycket

E

ket

CAP.

ny mera besvär at dö, än
och således kan räknas för

ket frist Luft han behagade för medelt 2:ne tunnor, som
ömsomfulla med Luft nederstleptes. *

§ 3.

Denna Invention har jag uti några mål förbät-
rat och i Landet infördt, hwar på jag och erhållit Kongl.
May:ts allernådigste Privilegium, och til at understödja
de swåre omkostningar jag på des verkställande må-
de tarfwa, har Hans Kongl. May:ts äfwenwål allern-
nådigh förunt mig och mina Med-Interessenter et Dy-
kari och Bätgnings Privilegium på de Kusler, som et
allaredan wore det Skånske Compagniet förbehåldne;
Men måste icke utan gränse försara, at jag för all
min möda och omkostnad intet til dato sedt mig någon
bättnad, utan fast mera måst befructa inbrätt i mina
wärfägna Privilegier, och för min använda slit och
upriktiga Intention, at efter mit ringa vund tiena
mit kära Fädernesland, intet annat härtills mig före-
werft än hat, afwund och en werlden bekant förföljelse.

§ 4.

Men at komma til beskrifningen af den almenna
Dylare-Klockan, som jag förbättradt och nu mera med
stor bekostnad förfärdiga låtit, hwilken Tab. 1. förestäl-
ler: Så är sielfwa Klockan Lic A. utaf Almitrå wäl
med Jernband beslagen, och öfwerklädd med Bly:
Skapnaden af den samma är en Conus Truncatus 6 fot
högh, 2 fot uti Diametern öfwan, och wid botten 4 fot.
Utän

* Vese The Art of Living under Water x. samt Philosophi-
cal Transactions for Septemb. 1716.

Utän
Jernb
finala
stor dg
Uy uti
deles
nom
af Klo
när m
neder
för ho

äro 4
wid d
dese ä
botner
Bly-
at äst
kan,
nets t

fänka
at bet
fordra
rekom
och H

2:ne tunnor, som

några mål förbät-
 och erhållit Kongl.
 och til at understöddja
 verkställande män-
 det afwenwål aller-
 interressenter et Dy-
 de Kusker, som et
 agnier förbehåldne;
 ara, at jag för all
 lato sedt mig någon
 achta inbrätt i mina
 anwända slit och
 ringa vund tiena
 at hårtills mig för-
 en bekant försöjelse.

ngen af den almenna
 adt och nu mera med
 lken Tab. 1. förestäl-
 A. utaf Allmitrå wäl
 verkkladd med Bly:
 nus Truncatus 6 fot
 och wid botten 4 fot.

Utän

ter x. samt Philosophi
 16.

Utän på Blyet är den samma med 4 stycken starka
 Jernband beslagen, som gå ifrån den wida ändan til den
 smala eller övre ändan, och sluta sig allsamman uti en
 stor ögla, hwar wid Klock- lnan eller Tåget fastgöres.
 Up uti Klockan är en tapp Lit. B. fastgjord, af en ser-
 deles struktur, hwar igenom Luften, som blifwit het ige-
 nom Andedräkten, utsläppes. Wid den nedre wida ändan
 af Klockan är en bänck af Jern gjord, som kan slås up
 när man wil, och fördenskul består af 2:ne delar, hwilka
 nederläppas när Dylaren stiger i Klockan; och tienar
 för honom at stå och sitta uppå.

§ 5.

Til Klockan hdra ock Bly- säncken, som wid denna
 äro 4 portioner af en Circle, och fästas wid hwar andra
 wid den nedre ändan af Klockan som et blåste: förutan
 desse äro ännu 2:ne andra, som komma at hwila på sid-
 botnen, och för den orsaken skul fäste under Klockan. Desse
 Bly- Säncken äro af en ansenlig wigt, hwilken fordras
 at åstadkomma æquilibrium emellan Luften in uti Kloc-
 kan, hwilken Luft här anses liksom Potentia, och Wate-
 nets tryckande emot den samma, såsom Pondus. (f) C. 4. § 5.

§ 6.

Om någon wil weta huru stor tyngd fordras at
 sänka en Dylare- Klocka, så kommer der wid ätskilligt
 at betractas, förre än man tyngden af säncken, som här
 fordras, uträkna kan: hwilken tyngd är ansenlig och för-
 rekommer dem underlig, som intet följande (tillräck-
 och Hydrostatiska sanning hafwa sig bekant. Membl.

E 2

At

At hwar och en kropp wäger så mycket mindre uti en flytande Materia, än uti fria Lusten, som så mycket af den Materien hwar uti den sänkes wäger, som kan rymmas och nyta uti lika rymd med bemälte kropp, eller den hälsan han tager in uti den flytande Materien. Denna sanning har jag med 2ne rön uti mina föreläsningar bewisat.*

§ 7.

Nu som Klockan med thes inneslutne Luft i detta målet kommer at anses, som en Solid kropp, när den samma skal sänkas neder i Watnet fullt med Luft; fördenstul måste man först uträkna hwad en Solid Corpus af Watten wäger, af samma storlek som Klockan. Denna tyngd ehuru stor den och blir, så är den samma liksom intet tillräckelig at sänka Klockan: Ty der till måste man ännu lägga så mycket som Blyet, hwar med den samma sänkas skal, Trå och Jern af sin wigt uti Lusten i Watnet förlora: Bly förlorar i Wata en elfte del af sin tyngd, Jern en siunde del, o. s. w. **

§ 8.

När nu således tyngden at sänka Klockan är utreknad, så förmår den samma med sina sänken allenast at åstad komma æquilibrium, emellan Potentia af Lusten och Pondus, som är Watnets tryckande emot den samma; fördenstul sunter och Klockan med bemelte tyngd et längre än

* Besse Beskrifning af den Hydrostatiske Wägbalken pag. 7. § 4. 5.

** Sielfwa Klockans tyngd adderas til tyngden af hwad som skal sänka den samma.

än jem
tyngd
Watr
den al
sedan
efter.
nablet
som it
gom u
nom r
af Kle
sänkes
äter K
ja pun
af Klo

så my
kan be
hufwud
Den er
dra dfr

* Ut i
wat
näst
eller
kan
Kloc
någt

Då den ena Luft=Cantin vindas up, så går den andra neder, så at de kunna ballancera hwar andra, på det deras up och nederseppande med mindre kraft måtte kunna låta sig göra, och at en alltid kan vara när och brede wid Klockan, så at Dylaren kan betiena sig deraf enär han det åstundar.

För öfrigt äro these Luft=Cantiner med Bly öfverklädde, och tyngden af Blyet så disponerad, at den delen, hwarest Sprundet C. C. är, alltid må wända sig nedföre, och intet kunna omhwalfrwa: och det för den orsak at Watnet när de nederänktes må kunna comprimera Luftten på samma sätt, som det sker uti Dylare=Klockan. På öfra delen af Cantinerne, är en Messingsplåt med sin struf, hwar wid fastskrufwes et mycket wäl konstruerad och tillredt Läder=Rör, med en Messings Tapp och Blywigt wid ändan, Lic D. D. hwilken ända hänger neder om Cantinerne Sprund. C. C.

§ 10.

Enär som Dylaren wil betiena sig af Luftten utur en Luft=Cantin, tager han med en liten Båtehake fatt på Rödret D. af Cantin, och föder det up til sig i Klockan, och så snart han dynar Tappen wid ändan af Rödret, så rusar Luftten utur Cantin in uti Klockan, så at han mycket hastigt får all den Luft som war uti Cantinen til sig uti Klockan, hwar emot Cantinen med det inträngande Watn blir öfhyld.

§ 11.

Orsaken hwarföre Luftten utur Cantinen rusar in
uti

uti Kl
diupar
ten uti
Luften
Klockan
än af
thes ste
der, at
Dylare
den war
Cantin
ner åter
brynen
reds at

af
samma
ru som a
skapen a
twungit
kunna ut
allena ut
på botn
at förråd

• Alla fl
wa sig b
saken fl
under hi

går den andra
andra, på det
re kraft måtte
n vara när och
betiena sig deraf

er med Bly öf-
nerad, at den de-
lä wända sig net-
det för den orsak
comprimera Luf-
Dykare = Klockan.
Nesingsplåt med
mycket wäl con-
ned en Måfings
D. D. hwilken ända
D. C. C.

sig af Luftten utur
en liten Båthake
det up til sig i Kloc-
wid ändan af Röd-
uti Klockan, så at
om war uti Canti-
t Cantinen med det

ar Cantinen rusar in
uti

uti Klockan, är at då den förre sänkes allenast någre fot
diupare än Klockan, så följer deraf nödwändigt at Luf-
ten uti Cantinen blir mera tryckt och comprimerad, än
Luften uti Klockan, och måste dit begifwa sig, och in uti
Klockan, hwarest hon finner mindre motstånd af Luftten
än af Watnet som trenger sig in igenom Sprundet i
thes ställe och Cantinen upfyller, * hwaraf öfwen hän-
der, at Cantin kommer up hel full med watn, serdeles när
Dykaren har öppnat Tappen Lit. B. och slept utur Klockan
den warma Luftten i det. samma han öppnade Tappen af
Cantin = Rödret. D. Watnet, som upfyllt Cantinen, rin-
ner åter ut så snart den samma windas up öfwer Wattu-
brynnen och fyller sig sielf med Luft, då han är strax til-
reds at kunna åter nedersänkas.

§. 12.

Äf denna beskrifningen kan hwar och en, som den
samma med någon upmärksamhet läser, lätt finna, hu-
ra som alt wid denna Inventionen är lempad efter egen-
skapen af Luftten och Watnet, så at här ingen ting är
tvungit, samt at en och flere Menniskior på en gång,
kunna uti en så beskaffad Klocka med Luft = Cantiner, et
allena utan det ringaste besvär andas, utan ock lefwa
på botn så länge det behöfwes, och de hafwa der något
at förträtta.

CAP.

- Alla stotande Materier när de blifwa af något trycke begif-
wa sig dit är, hwarest de finna mindre tryckning: för den or-
saken flut stiger Watnet up uti en Pump, medan Watnet
under hiertat blir mindre tryckt, än wattu-brynnen utom Pumpen.

CAP. IX.

§ 1.

E Huruväl den i förra Capitlet beskrifne Klockan är så fullkomlig, som något påfund wara kan, och ingalunda, som andre Inventioner och Machiner, hindrar Dykaren at företa allehanda arbeten, som förefalla, till Exempel: at såga, slå an Tänger, Hakar, Tågwerke, bryta och lyfta. o. s. w.

Men som ei alltid at Dyka på stort diup förefaller, så at Dykaren behöfwer wara mycket länge på en gång under Watnet, emedan han kan lätt komma up, när han fast gjort det som skal upwindas.

Sammanledes när man wil visitera hwad som på sidbotnen finnes, så fordras äfwen inga Cantiner ei eller mycket stor Klocka, ty har jag för beqwemlighet och förbessmålte ändamål nyligen inventerat en Dykare-Klocka, hwar utinnan en Dykare utan beswär kan draga andan äfwen så wäl som uti en några rejsor större Klocka utan Cantiner.

§ 2.

Anledning til denna nya Klockans påfinnande har försarenheten gifwit mig wid handen, då jag förmärkt, at en Dykare uti en almän Dykare Klocka intet får nyttia til andedrägten all den Lust som uti Klockan finnes, och så tillfärandes intet mera, än den Lusten som står i Klockan jemt med hans haka eller bröst.

§ 3.

Orsaken der til är, at Lusten, som en gång gått igenom

nom Dylarens Lungor, samlar sig uti öfre delen af Klo-
ckan, och det derför at den samma är warmare än den
öfrige, til Exempel: uti en Badstuga finner och stönjer
man åtskillige grader af warm Luft, allt ifrån golfs-
vet up til taket; öfwerst up på lasivan är Luften ibland
så het, at mången intet kan andas i den samma, derest
et eller tu trapsteg längre neder man den heta Luften
väl tåla kan, och en stor skillnad finna; sammaledes
har det sig uti et rum upvärm't af en Kakelugn, ju när-
mare taket, ju warmare Luft, och äfwen så förhåller det
sig i Klockan.

§ 4.

Denna förfarenheten som uti förre § anføres, har gif-
wit mig anledning til den Inventionen, jag nu kommer
at beskrifwa. Klockan är gjord af Koppar allenast 4 fot hög,
4 fot nedan til och 18 Tum öfwan, af en sådan form, som
Tab. II. Fig. 1. Lit. A. föreställer; Inuti Klockan Fig. är
en Kopparslanga B. som följer tätt åt inra sidan, och
uti den öfre ändan der af C. fästas et smidigt och smalt
Läder-rör på samma sätt, som sådane Tobaks-pipe-
rör-plåga wara gjorde med et swarswat munstycke, den
öfre och nedre ändan af Kopparslangan B. är något
widare som en Trumpet D. Ytterligare är en fotstol
af Jern fästad wid Klockan med trenne Jernfedjor,
hwar på Dylaren står, och trenne lenbar fylte med
Bly, hwar med Klockan sänkes.

§ 3.

Kopparslangen B. Fig. 2. tlenar der til, at Dylas-
ren

ifne Klockan är
kan, och inga-
hiner, hindrar
om förefalla, til
ar, Tågwerke,

diup förefaller,
nge på en gång
ma up, när han

broad som på sid-
Cantiner ti eller
alighet och förbe-
Dylare = Klocka,
an draga andan
öfre Klocka utan

g påsinmande har
da jag förmärkt,
a intet får nyttia
Klockan finnes,
Luften som står i

en gång gått ige-
nom

ren, då han har Munstycket af det smidiga Läder-röret
 wid C. fäst uti Munnen, som en annan Tobaks-Pi-
 pa, så kan han då han sitter, står eller bukar sig, lika
 fullt draga andan ifrån D. hwar igenom ei allenast en
 Circulation af Luft förorsakas, utan han andas ock ständigt
 en kall och frisk Luft, och det så länge någon sådan uti Kloc-
 kan finnes.

§. 6.

På detta sättet och förmedelst bemelte Kopparslan-
 ga, kan Dylaren vara rätt så länge uti denna lilla
 Klockan, som uti en af de almånna Klockorne; resor större,
 emedan Dylaren uti de senare aldrig kan nyttia mera
 än 3die delen af Luften, som der uti finnes; Huru ange-
 lägen circulation af Luften är, at bibehålla thes vä-
 sendtighet, hafwa de nyare naturkunnige med många
 Råd bewist, hwilket almånne Erfarenheten äfwen wid
 handen gifwer: Ibland annat, så kunna de samma,
 som varit länge neder under Watnet uti en almån
 Dylare-Klocka, weta at berättta, hwad förträffelig
 lisa och wedergweckning de finna, när man börjar at
 upwindra Klockan; Ty då kommer Luften, som är stadd
 uti den samma, uti rörelse, hwilken Rörelse förorsakas
 bymedelst, at Luften utwidgar sig och trycker sinningom
 ut Watnet utur Klockan, alt som den samma upwin-
 das, och Dylaren får derigenom så godt som nytt Lif.

§. 7.

När uti Sten Kols-Grufworne, uti Engelland
 långa Battu-Stollar drifwes i Fält, eller till at kun-
 na så communication med något Schacht, som för
 Wäder-

Wäde
 Sum
 i Da
 lar, r
 werg
 der d
 nung
 tad.
 hwar
 denne
 en fö
 och ja
 ra la
 den e
 hwar
 betar
 Dette
 försko
 narne
 den e
 starkt

är det
 ei alle
 sets S
 Watn
 hwad
 håll.

Wäderwärling sändes, serdeles om Sommaren och när Sunnan Wäder bläs, eller också mycket lugnt är uppe i Dagen, så händer ofta at Arbetarne uti sådane Stolar, när de drifwit dem samma långt i Fält, nödgas öfvergifwa sit Arbete, emedan Luften uti Rummet, der de skola arbeta, igenom Andedrägten och utdunstningarne af deras nakna Kroppar, blir liksom förgiftad. Då det samma sig tilldragit uti de Kol Grufvor, hwarest jag i 8. års tid hade at sjå, så har jag sökt denne olägenhet at afböja, i det jag låtit förfärdiga en förkändig Trumma af tunna Bräder om 6. tum, och så tät som någonsin möjligt varit, som sedermera lagdes längs efter och jemte Wäggen af Stollen, den ena längden i den andra fogader, allt ifrån de Rum, hwarest Wäderwärlingen war starkt, ända dit der Arbetarne för ofwäntalte swårighet ei kunde wiskas. Detta simpla Medlet har varit så tillräckeligt, at det förskaffat en god Wäderwärling hela 30. a 40. Famnarne bortåt, och när jag hållit et brinnande Ljus när den ena ändan af Trumman, har draget varit så starkt, at Lågan deraf blifwit utblåst.

§. 8.

Men at komma til wår nymodiga Klocka igen, så är den samma innan til wäl förtent, hwarigenom det ei allena blir liusare uti Klockan, utan ock, i det Ljusets Stålar igenom glansen af förtenningen ned uti Watnet reflecteras, på sielfwa Sid-botnen, så at allt hwarad som der finnes, kan grant skönjas, äfwen på långt håll.

D 2

§. 9.

Wäder-röret
Lobaks-Pis-
kar sig, lika
ei allenast en
is och ständigt
ådan uti Kloc-

Kopparslan-
ti denna lilla
e; resor större,
i nyttia mera
Huru ange-
älla thes wä-
ge med många
en äfwen wid
na de samma,
uti en alman
ad förträffelig
man börjar at
n, som är stadd
relse förorsakas
ker smånigom
amma upwin-
sont nytt Lit.

uti Engelland
eller till at kun-
acht, som för
Wäder-

§. 9.

Ytterligare äro trenne Glas Fönster på denne Klockan, bestående af trenne slipte och uphöjde trinda Glas, hwar igenom Dylaren på alla sidor kan se långt omkring sig; och när Solen skiner, kan man uti denne Klockan både läsa och skrifa. För Fönstren äro små Kopparluckor med sina gångjern, hwilka tillutas, när Klockan föres, hisas in och utur Fartyget, o. s. w.

§. 10.

Före än jag sluter detta Capitlet, kan jag ei obemäktigt låta, hwad som wid denne och alla Dylare Klockor är ibland annat märkwärdigt, nemligen, at detta Påfundet är öfvermåttan wäl efter flytande Materiers tryckande lämpat, så at om en Dylare Klocka wore gjord af det tunnaste Glas, och sänktes sedan aldrig så djupt, likwäl kunde den samma intet af den faseliga Watnets Tyngd och tryckande söndertryckes, af orsak, at Luften inuti Klockan trycker åfwen så mycket utåt, som Watnet inåt; hwar emot alle Påfund, som intet åga enahanda Principe och Grund med Dylare Klockan, Watn-Harniss til Exempel, måste göras mycket starka, om de allenast på 12. Sammars djup skola kunna uthärda en Trykning jemlik til 168. Skeppund, och på 18. Sammar 242. Skeppund.

Sammaledes är det ock bestaffad med den Machin, som förasskedade Capitainen Cederlöf utgifwer sig hafwa inventerad, ty Luften, som förmedelsi Tryckverket fordras neder til Dylaren, trycker Röret mera utåt än Watnet inåt, hwaras kommer, at om man med sam-

ma

ma
Lust
Dyl
of
Rör
må
han
mån
står

brä
ren

F
åfwe
Bott
wil,
Com
gifwa
hande

En
4. 9
En
En
En

ma Machin skulle komma på diupt Watn, så skulle Lusten så tränga sig igenom Läder = Rödrens pori, at Dykaren ingen Luft skulle få, utan bli innoim en Minue of Watnets tryckande förqvadsder: Och fast Läder = Rödren på några få Samnar kunna innehålla Lusten, så måste Dykaren ändå til sin helsa taya skada, emedan han ibland får alt för mycken Luft, så at Orhinnan måste spricka och stundom alt för litet, så at Watnet står honom i munnen.

Fördenkful har ock händt, at då aldrig så liten bråck eller hål på dese Machiner blifwit, så har Dykaren på et Ögnablick måst sätta Lifwet til.

CAP. X.

§. 1.

Örmedels den uti förta Capitlet beskrefne nya Dykare = Klockan kan Sid = Botnen visiteras, och det äfwen så wäl, som om Dykaren ginge på sielfwa Sid = Botnen, och det så widt och bredt omkring, som man wil, hwartil fordras at Dykaren hafwer med sig en Compas, på det han må igenom sine Signaler kunna gifwa den, som commenderar Dykare = Fartyget wid handen, huru han skal förhålla det samna, endtera förut,

D 3

- * En Pelare eller Column Watn af 6. Samnars högd och 4. quadrat Fots Balis wäger eller trycker som 2250. Skåp.
- En dylik Pelare Watn af 12. Samnar * 4500. dito.
- En dylik Column Watn af 18. Samnar * 6750. dito.
- En dylik Pelare Watn af 24. Samnar * 9000. dito. eller 22. och et halft Skeppund.

enne Klock
da Glas,
långt em
uti denne
n äro små
tillsutas,
t, o. f. w.

jag ei obe
kare Kloc
, at detta
de Materis
klocka wore
n aldrig så
den fäseliga
, af orsak,
pcket utåt,
som intet
kare = Kloc
dras mycket
kola kunna
und, och på

den Machin,
wer sig hafe
Tryckverket
era utåt än
n med sam
ma

ut, achter-ut, Starbord eller Larbord, hwilket dyms
desi werktälles at man windar på etdera eller twenne
af de 4. Spel hwarmed et Dykare-Fartyg är försedt,
och som det ligger alltid för 4. Dregger eller Ankare när
man dykar, så kan det ock förhållas hwart man wil,
och leda Dykaren 100. Fannar på Sid-botnen, fast än
han aldrig går utur Klockan: En Compas är en Dy-
kare så mycket nödigare at hafwa med sig i denna Kloc-
kan, som Linan hwar med den samma jäntes, drejar
sig mot Sosen när Klockan urgår, och med Solen
när Klockan windas op, så at Dykaren utan Compas
aldrig kan weta när han är några Fannar under Wat-
net, om Dykare-Fartyget är fram eller bakom ho-
nom.

§. 2.

Jcke mindre är angelägit för Dykaren hans Sign-
Lina, hwar med han kan commendera alt hwad honom
lyster, eller hwad han wil hafwa, som skal förrättas of-
wan Watnet, medan han är på diupet, och det afwen
så wäl som om hans röst höras kunde: Emedan han
med 1. 2. 3. 4. 5. 6. och nägre flere räkningar på bemäl-
te Sign-Lina kan gifwa wid handen alt hwad han ö-
skundar, aldenstund et Sign-bref upställes, och af en
Dykare så wäl mätte i minnet fattas, som en Sid-Man
har Wäderstreken af sin Compas i Minne; til Exem-
pel, när Dykaren wil at Klockan skal sänckas neder på
diupet, som han kallar upgå,* så rycker han 2:ne räk-
ningar

* Uppgå är en Dykare Term och wil säija det samma, som sänck-
ta Klockan.

ning
rycke
tin t
samm
nan
om S
och de
och sa

hake
sent h
långt
kes ne
karen
uti K
Kram
twara
flaska

S
ner, d
Källar
ler nu
wa utt
han siel
set släck
hwad h
belt me

ningar på Linan, när han vil at Klockan skal stanna, trycker han 1. gång, när han vil hafwa en Luft-Cantina til sig 3. när han bettent sig deraf 4. o. s. w. På samma sätt kan den som öfwer Watnet håller Sign-Linan tala med Dylaren, til Exempel, när han twiflar om Signalen han fått af Dylaren, så trycker han 1. gång, och då repeterar Dylaren ännu en gång sin förra Signal, och så vidare.

§. 3.

Uti Klockan har äfwenwäl Dylaren alltid en Båts-hake, med hwilken han til sig drager Cantin-Röret, som hänger 2:ne Sammar neder om Cantin, och intet långt ifrån Klockan, oldenslund Luft-Cantinerne sänkes neder jemte Klockan, se Tab. I. Fig. 3. och när Dylaren ei brukar Båts-haken, hänger han honom up uti Klockan wid en Krampe mit i Taket: wid samma Krampe äro små bular knutne, och derwid kan han förwara alt hwad honom lystet, en liten win Boutaille, flaskta med tlenstg Spiritus, o. s. w.

§. 4.

När Wädret är mycket mörkt och Solen ei skiner, då är det på Sid-Botnen så mörkt som uti en Källare, helst på stort diup och der Botnen är lera eller niudd, och intet hwilt sand. Då kan Dylaren hafwa uti Klockan en liten Lyckta med Waxlus uti, som han sielf anränder, och af Ljusets sken sig bettenar. Ljusset släcker han åter ut, så snart han der med förrättat hwad han ästundat, emedan des brinnande förtärer dubbelst mera Luft än Dylarens Lungor; för öfrigt så bettenar

ket Dymme
er tvenne
er försedt,
nkare när
man wil,
en, fast än
är en Dy-
enna Kloc-
es, drejar
ned Solen
Compals
nder Wat-
bakom ho-

hans Sign-
vad honom
erättas of-
det äfwen
nedan han
på bemål-
vad han ä-
och af en
Sid-Man
til Exem-
is neder på
2:ne rick-
ningar

na, som sänks

tienar han sig alt efter tilfalle af alle de Instrumenter, som uti det XII. Capitlet komma at beskrifwas, hwilka han endtera tager neder med sig uti Klockan, då de ei fordras wara mycket stora och swära, eller sänckas de neder jemte Klockan, och når han de samma har applicerad til hwad som skal updykas, gifwer han teku med Sign-Linan, at de kunna winda up, det ware sig Stycken eller annat Godz, och medan det sker, slår han an något annat Instrument och är aldrig säfang, så länge han wistas på diupet. Ytterligare så kan Dylaren säga, hugga och kort at säja, förrätta alt hwad en Menniskia ofwan Watnet med sina händer förmår göra,

s. s.

Når Skepp förolyckas och så illa äro medfarne på Klippor och annan hård Grund, at det intet lönar midan til at updyka sielfwa Skeppet, hwarom uti följande Capitlet handlas, men Ladningen likwål förtienar at räddas, hwilket intet kan ske förr än Luckorne öppnas och Decket af Skeppet fås sönder. Til at werkställa sådant måste Dylaren anslå bräckhaker o. s. w. på Jernstängren öfwer Luckorne, til den ändan bära och sägga hål, och så snart han fått öppning, förer han inunder Däcket Bomber med smala smidiga Läder-Rör försedde, och fyllde med sådane Materier, som Watn-Swärmare, hwilka Rör råcka up öfwer Watnet, och så snart som Klockan med Dylaren äro i säkerhet, antändes Materien uti det smidiga Läder-Röret. * Om diupet är stort,

* Besse Traité des Moyens de rendre les Rivieres naviga-

stort
Bon

M
borne
man

tad o
sam
git at
intet
så kan
ten, o
lysta
Sid b
gör sig

Hu
den af
gifwer
ti min
nings-
Då jag

bles.
mens
Amst

stort, så kan man med et enda Rör antända åtskillige Bomber under Vatnet på en gång.

CAP. XI.

§. 1.

När något Skepp föreläckas inom Skärs på et stort djup, så kan det samma lätt nog ifrån Sidsbotnen med thes innehafwande Ladning updykas, när man allenast saken rätt angriper.

Svar til fordras, at man förut gör sig underrättad om Skeppets tyngd, det är, huru mycket som det samma uti Lusten wäga skulle, i fall det wore möjligt at kunna lägga det på en Wägbalk; ty om man intet har sig denna tyngden närlunda förut bekant, så kan det lätt ske, at man intet så proportionerar Lasten, och alt hwad som til des application hörer, til at lyfta Skeppet med des innehafwande Ladning ifrån Sidsbotnen, så at den samma är tillräckelig, och således gör sig säfång indda och Omkostnad.

§. 2.

Huru man tåmmelig när skal kunna uträkna Tyngden af et Skep med hela des Ladning, Takel och Tyg, gifwer oss Hydrostatiquen wid handen: jag har ock uti mina Föreläsningar på Riddarhuset med et Sannings-Rön bewist somna uträknings rättiga grund; Då jag satte på den ena Wägstålen af en Wägbalk

bles. Oû il est aussi parlé du moyens de retirer les batimens coulez a fond & d' en sauver les Marchandises.
Amsterdam MDCXCVI.

menter,
hvilka
då de ei
ackas de
re appli-
gan teft
ware sig
slår han
g, så låne
Dytaren
hwad en
förmår

bfarne på
dnar mö-
rti följande
rtienar at
öpnas och
fiställa så-
på Jern-
a och säga
n inunder
Rör försed-
n = Swär-
och så snart
ändes Ma-
djupet är
stort,

res naviga-

et Cylindriskt Glas wid pass två och en tredjedel fullt med Watn, uti samma Watnet sänkte jag medelst blyhagel et smärre Glas, som war lukt stommen af et Skepp, så mycket, at brädderne der af stodo wid pass en tredjedels tum öfwer watubrynen, och sålunda flöt ofwan på watnet: hwar af skedde, at watnet uti det Cylindriska Glaset steg up wid pass en och en half tum; i det samma lades på den andra Wägskålen så mycket wigt tills Wäg-balken stod i jernwigt, och med en gran pensel, som war doppad i Zinnober, gjordes utan på det Cylindriska Glaset et subtile märke hart wid öfre watu-brynen; så snart nu Glas-skeppet med de der uti warande haglen blef utur watnet bort tagit, sank watnet neder uti det Cylindriska Glaset, äfwen så mycket ifrån märket, som det förr steg up, nemligen, wid pass en och en half tum, och Wägbalken stod ei mer, som förr, i jernwigt, men så snart så mycket watn der uti slogs, tills öfre brynen deraf rörde wid det gjorde märket, då kom Wägbalken åter i samma jernwigt som förr. Af hwilket försök man klarligen ser, at det Watnet, som sedermera slogs uti det Cylindriska Glaset, lika mycket wog, som hela Glas-skeppet med sin Last af hagel, eljest hade Wägbalken intet kommit tillbaka i sin förra jernwigt igen: ty som det tilltagne watnet war just så mycket, som rymdes uti den halan, hwilken det mindre med haglen lastade Glas-skeppet tog in uti watnet, och samma Glas-skepp med sin last miste hela sin tyngd der utinnan, efter som det flöt der ofwan uppå: så ser man at det förlorade så mycket af sin tyngd,

som

sem
mått

fat S
ga fot
net la
areatr
Watr
ytterst
Watn
Skepp
denne
nen til
ning fö
wen so
Watne
pet är
lofte de
ottonde
rymd a
925. til
Skeppe
af Furu
Af
som är
förbeind

• Wese T
Stockh

som det watnet wog, som ryndes i hålan, hwilken be-
målte Glas=skipp gjorde uti Watnet.

§. 3.

Når man nu wil uträkna hwad et sådant föröly-
kat Skipp wäger, så gör man sig underrättad huru mån-
ga fot djupt, som samma Skipp achter och för på wat-
net låg, förr än det förölykades, sedan uträknar man
arean af den rynd och storle utaf Skippet, som under
Watnet legat, når Skippet kom seglandes utur Sidu:
ytterligare uträknar man hwad en sådan Corpus af
Watn wäger af förbemålte rynd, och då får man hela
Skippets tyngd; nu fordras wäl icke så stor mact, som
denne tyngden är, at lyfta up Skippet ifrån Sid-bots-
nen til Wattu-brynen, emedan Skippet med thes Lad-
ning förlorar ansenligt af des tyngd uti Watnet, äf-
wen som alla andra kroppar och Materier, som uti
Watnet sänkas, til Exempel, Jern, som uti Skip-
pet är, förlorar en siwende del af sin Tyngd, Bly el-
loste delen, Koppar nionde delen, Mefings=Trä
ottonde delen; * torr Lel åter är nästan rynd för
925. til 1000, så fordras altså liten kraft at lyfta sielfwa
Skippet om det är af Lel, och ännu mindre om det är
af Juru.

Af hwad som sagt är kan altså slutas, at en kraft,
som är jemnilik til Skippets Tyngd, uträknad på
förbemålte principer, kan wara tillräckelig at lyfta
up

§ 2

* Wese Tractaten om Hydrostatiskt Wägbalcken tryckt uti
Stockholm 1728. Pag. 36.

ediedel fullt
og medelst
nimen af et
do wid pass
älunda flöt
net uti det
half tum;
så mycket
och med en
fordes utan
hart wid
med de der
agit, sank
så mycket
en, wid pass
mer, som
watn det uti
gjorde mär-
twigt som
det Wat-
ke Glaset,
med sin Last
mit tillbaka
gnet watnet
n, hwilken
tog in uti
missa hela
ofwan up-
sin tyngd,
som

up et Skepp ifrån Sid-botnen til Wattu-brynen, om
oek des hela Ladning bestod af Bly.

§. 4.

Om nu i anledning af förbemälte uträkning Skeppets tyngd skulle befinnas wara 6000. Skeppund. At lyfta en sådan tyngd på en gång skulle fordras flere Machiner och mera Manskap, än man skulle kunna hafwa tilgång til; ty åtminstone skulle fordras 1500. Man, som med tienliga Machiner skola kunna lyfta 6000. Skeppund, då 4. Skeppund kommer på hwar och en Mans del *; men som en sådan myckenhet af Manskap intet på en gång så jemnt skulle kunna använda deras kraft, utan den ene då, den andre då, så skulle de ei heller förmå at lyfta Skeppet. Deremot kan man med 50. Man lyfta det största Orlogs- eller Rödymans Skepp ända up uti Wattu-brynen, och det på följande sätt.

§. 5.

Til at ernå et sådant ändamål, som uti förra §. förmåles, fordras 2. ne ledige Fartyg af sådan storlek, at hwardera kan föra en Last af 3000. Skeppund öfwer Stön. Desse Fartyg tillreder man så, at man kan fylla dem med så mycket Watern som är nödigt, och det på et så säkert och behändigt sätt, at man igenom en såredes Invention kan öppna häsen i botn och sluta dem igen,

* Bese Traité des moyens de rendre les Riviers navigables, hwar utinnan et sådant Förslag finnes, som med et stort fördyckat Skepp sig ei gidra låter.

gen, när så mycket watern i Fartyget kommit, som man
 åskundar, utan at desse 2:ne Fartyg derigenom skola
 taga den ringaste Plada; när detta är wärkskilt, som
 med en omkostnad af några plåtar kan låta sig göra,
 anskaffas långa och starka Biellkar, och segas 2. a 3.
 alt som de äro starka till, på hwarandra, så at man der-
 af har en 10. stycken i förråd. Sedan förfärdigas en
 Machin bestående af lagom stora Ankare och starka An-
 kartåg. En sådan Machin wil jag hädan efter kalla
 en Brok, och föreställes Tab. IV. Fig. 1. hwart och
 et Ankar af denna Broken äger sit eget Tåg wid rin-
 gen, men det ena bladet surras med smalt Tågwärke
 fast wid den stora Tråsen, som uti ritningen föreställes
 uti en oval Figur: Wid ändan af bemålte Trof är en
 stor och stark Jern-ring, Lit. A. fast nejad och den an-
 dra ändan Lit. B. går igenom bemålte Jern-ring, som
 en rånsnara. Denne Broken sänckis med Ankarne
 rundt omkring det strandade Skeppet, sedan windas
 på ändan af Tåget B. som går igenom Jern-ringen,
 hwar igenom hela Broken kommer at foga sig tätt un-
 der Skeppet: När detta är förrättat och Dylaren vi-
 siterat Broken rundt omkring Skeppet; så halas de
 ofwan bemålte 2:ne Fartygen dit der Skeppet ligger
 på botnen, och sedan de lagt sig för Ankar brede wid
 hwarandra, låggas Biellkarne tvärt öfwer begge Far-
 tygen, och således fästas, at begge bli som et Fartyg,
 sedan låter man begge Fartygen löpa jemt så fulla med
 Watern, at relingen allenast blir öfwer Watnet, som sker
 igenom bemålte Påfund med all säkerhet: när de nu så-
 E 3 ledes

nen, om

ng Skep-
 d. At luf-
 Machiner
 a tilgång
 som med
 Skeppund,
 ns del *;
 tet på en
 ast, utan
 e förmå at
 Man lyfta
 nda up uti

ti förra S.
 an storlek,
 und öfwer
 e man kan
 gt, och det
 nom en sär-
 lusa dem is
 gen,

iviers-navi-
 som med et

ledes äro sänkte med Watn och hålen igentäppte, sås
 alla Ankartägen jemte ändan af Trähen på Bro-
 ken wäl fast wid Bielkarne, som ligga tvärt öfwer de
 med Watn nedsänkte Fartygen; uti hwardera Farty-
 get sättes så många *Pater noster*, eller andra tienliga pum-
 par, som 50. Man kunna arbeta, och då börjar man
 pumpa de samma låns, och wäl toma af Watn, hwar
 igenom desse Fartygen ernå en så stor Kraft at lyfta det
 strandade Skeppet, som alt det Watnet wäger, hwilket
 utar de samma blifwit utpumpad, och på sådant sätt
 kunna 50. Man, fast något långsammar, lyfta så myc-
 ket, som 1500. Man. Bese Tab. IV. Fig. 2.

§. 6.

Så snart Skeppet af förbemålte 2:ne Fartyg blif-
 wit uplyft, så högt ifrån Sid-botten som de kunna,
 boxeras Fartygen in på grundare Watn, då Skeppet
 måste följa med til des det åter stannar på Sid-botten,
 och der hwilar, sedan fortfäres med Fartygens fyllande
 och sänkande med Watn, och åter utpumpande på sam-
 ma sätt, som uti förre §. förmått är; och der med fortfa-
 res til des man brakt Skeppet på så grundt Watn som
 man åstundar, och omsider öfwer Watn-brynen, då det
 kan föras til et Warf eller en Docta; Men om Beld-
 genheten wore sådan, hwarest Skeppet är föroljefat,
 at ingen upgående Grund tillsinnandes wore, så måste
 man i stället för 2:ne Fartyg at lyfta det samma, anstafs-
 fa 4. af lika storlek, hwarmed på samma sätt fortfäres,
 som om de 2:ne blifwit förmått, allenast med den åtskil-
 naden at när 2:ne lyft up Skeppet, så föres de andre beg-
 ge

ge Fartygen nedsänkte med Watn, emellan de förre, då Broken och thes Ankare-tåg wid Biellarne af de sednare fast göras, och intet för lossas af de 2:ne förre Fartygen, emedan de måste så länge hålla up Skeppet så högt de förmått lyfta det samma, til thes de andre 2:ne Fartygen börja lyfta, som sker när Watnet utur de samma utpumpas. Dermed fortfares omse så länge til dess Fartyget är fordrat up utur Watnet så högt man åstundar.

S. 7.

År 1729. strandade utan för Waxholmen igenom Lohens förseende på en blind Klippa et helt nytt Fregat Skepp ifrån Hamburg af 200 Låster som fördes af Skepparen Neuman; Och som samma Skepp war frachtat för Kongl. Ammiralitetet at hämta Hampa ifrån Petersburg, så fick Skepparen, oachtadt jag och mine Medlemmer Interessenter då erhållit Dykerj- och Bergnings Privilegier, tillstånd at sielf bärga sit Skepp, och af Kongl. Ammiralitetet all möjlig handräkning, så med Puntpar som 400. Man, men som en skarp sten intet långt ifrån Bogen hade intryckt en hel yslanka, så war det omöjligt at få Skeppet up, oachtadt det låg et diupare än til öfversta Decket och Styck-portarne något öfver Watnet.

När Skepparen Neuman såg, at han ingen ting uträtta kunde, anmälte han sig hos vår Dykerie Societet, som på söljande sätt bärgade Skeppet. Man anskaffade långa och starka Biellar, som fördes igenom Styck-portarne achter och för af Skeppet,

pet, sedan fyltes 4. st. stora Pråmar med Watn och fänktes dymedelt så djupt, at Relingen kunde föras under Bickarne en Pråm på hwardera sidan achter, och 2:ne fram wid Bogen; och så snart Bickarne woro väl försedde in uti Skeppet, och samsurrade tvårt öfwer Pråmarne, pumpades Watnet utur de samma, hwiilte då lyfte up Skeppet ifrån Grund, utan at man behöfde pumpa något Watn utur Skeppet; emellan bemålte Pråmar fördes det til Stadz: Warfuet, och som Winden war god ifrån Waxholmen, satte Skeppet sina Segel bis, och seglade ända til Warfuet, hwarest det blef Kidl-halat, samt fullkomneligen reparerat. Jag anför detta för den orsaken, på det den Sunstige Läsa-ren må kunna finna, at hwad jag i detta Capitlet anfört, är intet blotta Speculationer.

CAP. XII.

§. 1.

EMedan det är mer än mycket bekant, at så snart något Werk inrättas, ehuru nyttigt och angelägit det ock wara må, finnas alltid sådane som der på wilja tadla; Härdrande deras tadel dels af okunnighet om ändamålet til Werkets inrättning, dels ock af afwund öfwer den förmente bättnad, som Werkets Inrättare derigenom skulle tiffalla. En drug känning der af har öfwen Dykerje och Bärnings: Werket måst förnimma, som hotat des undergång och öfwerända kassande, om icke alt sådant genom Höga Öfverhetens Rättsvisa blifwit förekommit och hindrat; Hwarföre jag funnit mig föranslåten uti detta Capitel allom för

8go

dgonen lägga Dykeri och Bärnings = Werckens ange-
 lägenhet, som föränlätit, så wäl Sweriges Rikes fram-
 farne Konungar, som wär nu Regerande Allernådigste
 Konung detta Werck at stadfästa och med wisfa Privi-
 legier förse; hwilket och, såsom et Kongl. May:ts och
 Cronans Regale, med rätta kunnat så disponeras, som
 des angelägenhet så til publici som privatorum nytta
 kräft och fordrat.

§. 2.

Nödwändigheten af et Dykeri och Bärnings-
 werks inrättande i Swerige, med des underliggande
 Provincier, kan så mycket mindre disputeras, som hela
 Riket, alt ifrån Öster- och Västerbotten samt Finland,
 in til Norrige, är med Siö och strand omgiffwit; wisans
 des förfarenheten at intet är förbi går, med mindre up-
 på dese widlöftige Strander, genom Storm och owä-
 der, samt andra olyckelige händelser många strandnün-
 gar och Siöskador hända.

§. 3.

Så är och oförnekligt, at then som i Siöndöd rå-
 fat, nödwändigt måste af andra hulpen och räddad war-
 da, ty sällan eller aldrig händer, at de försökade sig
 sielfwa och med eget Folk, Skepp och Gods bärga kum-
 na, utan måste de andra om hielp anlita til deras egna
 lifs samt Skepp och Ladningars frälsande, så wid som
 det sig gödra låter.

§. 4.

Ehwar nu en slig olycka sig tildrager, der är nödigt,
 § at

atn och
 ras un-
 ter, och
 oro wäl
 t öfwer
 a, hwi-
 man be-
 llan be-
 och som
 Skeppet
 hwarst
 at. Jag
 ge Läsa-
 itlet an-

så snart
 angeläs
 på wils-
 annighet
 af af-
 s Jnrät-
 ag der af
 näst för-
 ända ka-
 erhetens
 orwarfde
 llom för
 dgoe

at ei allenast försarne Bärningsmän äro wid handen, de der med tilhörige Instrumenter äro försedde, hwar igenom det fördolckade kan bärgas, utan och at de som der til brukas, äro slitige, oförtrutne, trogne och redelige; ty som det erfordras stor slit och arbete at ur faran rådda det, som der uti råkat, så är icke mindre trohet af nödden, at det som bärgat är, en sedermera må försmilat och spolierat warda, utan desz ägare rätteligen tilhanda hållas.

§. 5.

Hans Kongl. May:t, Glorwürdigst i Uiminnelse, Konung Carl den XI. har fördenskul genom nådig skrifvelse til desz Tro-Män och Råd, Fältmarskalk och General Gouverneur, högwälborne Herr Grefwe Aschenberg, den 10. Maji 1688. förbudit den osed, som då war inträd, at wid Strandningar, som skedde under Swenska kuster, de fördolckade om bärgningen med Danska och fremmande undersätare accorderade, och i nåder befalt at slika Bärningar af Swenska Undersätare emot en skälig Bärarelön skulle förrättas. Sedermera har Höghsbemälte Hans Kongl. May:t genom desz nådiga Privilegium den 26. April 1692. updragit desz Undersätare och Borgare i Helsingborg, Görgen Holst och Sievert Diedrichson, samt deras Interesenter och efterkommande, Dykeriet och uppskandet af Slepp och gods, som under Skåne, Halland, Biotheborgs och Bohus Län kunde råka at strandas; och thet i anseende til deras uti de framledne åren wiste åtskillige prof, af den försä-
renhet

ren
bra
wi
uta
på
ans
liga
Kon
gend
den
mal
gera
conf
aller
nådi
hugi
ning
tienst
tiena
werk
nu re
förun
resfer
ändar
höran
frång
gande
ga och
emot e

renhet de til slike förrätningar ägt, samt at de så hade
bratt werket i tämmelig god gång, och emedertid der
wid en allenast utstådt många farligheter och äfventyr,
utan och gjort stora och ansefliga bekostnader, så wäl
på sielfwa inuentionen, som redskapens och werktugens
anskaffande, samt underhåll af dugeligt och der til tien-
ligt folk. Detta Privilegium har Hans Höghetsalig
Kongl. May:t Konung Carl XII. år 1698 den 23. April
genom des allernädigste Resolution stadfäst, och åter
den 30. Octobr. 1716. på 10 års tid prolongerat; Sam-
maledes har jemwäl Hennes Kongl. May:t wär nu re-
gerande Drottning, den 29. April 1719. det samma å nio
confirmerat, äfwen som och Hans Kongl. May:t wär
allernädigste Konung detta interessentskap med des
nädiga stadfästelse och prolongation, den 6. Octobr. 1726.
hugnad och försedt; under hwilken tid denna inrätt-
ning har allt mer och mer blifwit förbättrad til deras
tjänst, som der af wid timade Skepsbrätt sig welat be-
tiena: Men wid de öfrige Kusterne i Riket har detta
werk en blifwit begynt, förr än Hans Kongl. May:t wär
nu regerande Konung den 19. Maji 1729. allernädigst
förundt mig Marten Triewaldt, samt mine med-Inte-
ressenter 20 års Privilegium exclusivum på min til den
ändan inventerade Dykeri Kläckan, med det mera der til
hörande, samt 10 års frihet, at utan någons men eller in-
frång wid de öfrige Kusterne i Riket och des underlig-
gande Provincier, genom dykande och upfyllande så bär-
ga och uptaga fördolckade Farkostar, gods och waror,
emot en lag likmåtig Bårgarelösn. Men så snart det
ta

handen,
e, hwar-
at de som
och rede-
t ur faran
trohet af
förskillat
en tilhan-

Amimelse,
nädig skrif-
till och Ge-
de Aschen-
om så war
der Swen-
ed Danika
i nåder be-
ätare emot
Sedermara
om des nä-
git des Un-
en Holst och
er och efter-
pp och gods,
och Bohus
de til deras
f den förfä-
renhet

ta werk begynte komma i gång, seck det och straxt sina
 misgynnare, i th, at en allenast Anno 1731 påstående
 gjordes, det Ridderskapet och Adelen skulle wara frit
 och efterlätit, at genom deras Bønders och tienares til-
 hielp bärga det gods och de Fartyg, som på deras Frel-
 se grund strandade, emedan det hölts före, at efter al-
 männa lagen, den ägde strand som Land ägde, och de i föl-
 je der af woro til Bärningar på deras egne strander be-
 rättigade, oachtadt Kongl. May:ti genom des den 1. O-
 ctobr. 1730. för Dykerie Interessenterne och deras Be-
 tiente, utfärdade allernådigste Protectorial uteslutit al-
 la andra ifrån Bärningar, wid 1000 Daler Siltwer-
 mynt, samt Bärnarelönnens förlust, der någon dem der
 utinnan ingrep eller förfång göra skulle; Hwarföre In-
 terressenterne blifwe föränlatne omständeligen wisa, det
 icke wara någon påföljd af hwad allmänna lagen kan
 förnä, at den som äger strand kan eller bör dersföre äga
 delaktighet uti det, som kommer at segla och flyta deras
 strander förbi, på någon tid der stanna för Ankas, eller
 uppehålla sig på samma strand, med mindre det wore
 uti en af ägaren med omkostning artificialicer inrättad
 hamn, hwar af de Sidsfarande kunde hafwa någon hielp
 och understöd, til deras Fartygs säkerhet emot storm och
 oräder, samt at ingen strandägare kan tillmåta sig nå-
 gon rättighet til winst och båtnad af sådane Fartyg och
 Gods, som emot ägarens wilja genom hwarshanda
 olycks tilfällen råka på grund, eller aldeles komma på nå-
 gon strand; finnandes man fördenskul uti Södlagen
 statueras, om Konungens och Cronans Rätt i Skeps-
 brätt

brätt, men aldrig finnes något statuerat om rätt för strandägaren. Vid alla Skepsbrätt och Sjöskador äro således 4, som concurrera uti omwårdnaden, som börfas wid Bärningar, nembligen: Konungen och Cronan eller dess Råts innehafware, Redare uti Fartygat och ägaren eller befraktaren af godsjet, samt asluradeurer eller försäkrare. Som det nu är ganska angeläget at Bärningar ske uti god ordning, samt med all möjelig slit och försiktighet, at dymedelt hugna och lisa de nödlidande uti deras oluckor, så har höga Öfwerheten tid efter annan sökt sådant genom förordningar at befordra. Och som allt Dykande, Bärjande och Strandwral, så wäl här i Sverige som andra Riken, alltid hört och höra til regalierne, äfwen som alla Bergsgrufwor i Riket, hwilka uti Drottning Christinae Regements tid blifwit för Regale förklarade, så har höga Öfwerheten i anseende der til, at Dykeriwerken skulle falla alt för swåra at underhålla, så framt de icke på något sätt blefwe understödde, i nåder för gott sunnit, at combinera Dykerierne med Bärningarne, och til Interessenternes desto bättre utkomst med deras kostsamma machiners och verktygs, samt Bettenters underhållande, tillagt dem wisia Privilegier, icke til den ändan at dymedelt rikta Interessenterne, utan twärt om at deras werck icke måtte i mangel af nödtorftigt understöd förfalla, så wäl Cronan som privatis tilflada, förutan hwad til redighet uti Commerciens besordran med främmande Nationer hörer, til långliga och kostsamma Processers unrwikande emellan Redare,

art sina
stående
ra frit
ares til-
as Frel-
fter al-
de i föl-
nder be-
en i. O-
ras Be-
lutit al-
öfwer-
dem der
eföre In-
visa, det
agen kan
eföre äga
ta deras
ar, eller
det wore
inrättad
on hielp
form och
a sig nå-
ring och
shanda
a på nå-
siölagen
Skeps-
brätt

Refraktare och Assuradeurer, hwilka medelst förra otill-
 räckeliga anstalter om Dykeri och Bårgningar ofta stånat
 uti twistigheter sine emellan, enär inga tillförläteliga do-
 cumenter kunnat företes, hwarken om thet ena eller det
 andra, som wid slika olyckeliga händelser förefaller at i
 äckt tagas. Ur nu Dykeri och Bårgning et Regale, så föl-
 fer ju deraf, at Kongl. May:t kan angående des höga Re-
 gale och Rätt, frit disponera och til god samt nyttig ord-
 nings understödjande förordna, som bäst synes. Förmo-
 dar man fördensful, det en hwar lärer sinna den anstalten
 och inrättningen med Dykeri och Bårgnings rättighe-
 tens sammanfogande under wisja privilegerade socie-
 teters omwårdnad, wara högst nyttig, både för Rikket och
 de Sjöfarande, samt dertfore ganska angelägen och oun-
 gångelig, hwar wid jemwål Cronan har den nyttan, at
 Dykeri- och Bårgnings- Societeterne utfäst sig för pri-
 vilegiernes skul, wisja utan betalning barga Kongl.
 May:ts och Cronans egne Skepp och Farkostar, hwilket
 icke någon annan utom Societeterne lærer wisja eller
 skadeslöst kunna göra. Det som Interessenterne der
 emot af privatis kunna förtiena, är så ringa at det ganska
 litet importerar: men Societeterne kunna likwål me-
 delst privilegierna bäst förskaffa sig och underhålla de
 kostsamma Machiner, Instrumenter, Kläckor, Fartyg,
 Brämar och Båtar, med mycket annat mera, som til Dyk-
 och Bårgning erfordras, hwilket alt skulle falla för swårt
 för en man at påkosta i owisshet, at så det samma någon
 gång til sin nytta bruka, då uti många sammanräknade
 år näpligen någon strandning på des Strand skulle hån-
 da,

da
 wa
 ge
 bl
 sät
 fol
 ifre
 nin
 obe
 son
 ga,
 de h
 tere
 föru
 kom
 wit
 ket
 skior
 besa
 genu
 den
 tend
 hafv
 utan
 orede
 gång
 wäl r
 de nö

da, och alla des instrumenter och verktyg i medlertid af
 wanstökfel, i det de icke blifwe brukade eller rätteli-
 gen wärdade, skulle förfalla och förderwas, och således
 blifwa brist der på, när den nödslidande dermed skulle und-
 sättas och hielpas, samt tiden utdragas, jemte större om-
 koftningars förorsakande med verktygens förskaffande
 ifrån andra orter, hwarmedelst bästa tillfällen til Bär-
 ningens för rättande skulle förloras, de nödslidande til
 obotelig skada. Icke mindre oreda skulle det förorsaka,
 som en del wilja påstå, at en hwar borde stå fritt at bär-
 ga, och de Söndslidande om hielp accordera med hwem
 de hållt behagade, utan at wara förpliktade Dyleri-
 teresenterne och deras Betiente der om at anlita; Ty
 förutan det, som beklageligen, för ån denna inrättning
 kommit i stånd, ofta förspordes, at de förrolskade blif-
 wit om lifwet brakte, och deras egendom spolierad, hwil-
 ket öfwen ännu af ogudachtige och ochristelige menni-
 skor kunde låta sig göra, om de nu hade så fria händer at
 besatta sig med Bärningar, som tillsörerne; woro och in-
 gen redighet, hwarken för Kongl. May:t och Cronan, eller
 den som i olyckan råkat, at förwänta, hells när alla prä-
 tenderade at äga lika rätt til Bärningen, wille och alla
 hafwa lika mycket at säja, och ingen den andra åtljuda,
 utan skulle derigenom altsammans råka i confusion och
 oreda, jemwål och den högsinnyttiga, angelägna och omm-
 gångeliga anstalt rubbas, som Hans Kongl. May:t, så
 wål til bewakande af Cronans Rätt i Skepsbrätt, som
 de nödslidandes undsättning och redighets erhållande, för
 de

ra otill-
 stannat
 iga do-
 ller det
 ler at i
 så följ-
 ga Re-
 g ord-
 förmo-
 skalten
 ttighe-
 socie-
 ket och
 h omm-
 tan, at
 för pri-
 Kongl.
 hwilket
 ja eller
 ne der
 ganska
 ill me-
 alla de
 artyg,
 il Dy-
 r swärt
 någon
 åknade
 le hän-
 da,

de handlande, och wid slike olycks tilfällen concurrerande personer, til deras särskilte angelägenheter, lifande och understöddiande, allernådigt behagat förordna, då jemwål Cronan skulle förlora den förmån med Crono-Skeppens bärgande utan betalning, hwar till Societeterne sig förbundit. Här wid kan man ey eller obemålt lemna, at hwarest någon Sidskada existerar, der söker man alltid hielp och biträde af de närmast boende Fiskare, Strandsittare och almoge, så at de wid slike olyckeliga händelser, alltid hafwa deras skälige betalning och förtienst för deras arbetet, fast än wården, uppsikten och verkets rätta drifwande på Interessenterne, samt deras Commissionairer ankommer; warandes nu der til sådane Personer antagne och Befullmächtigade, om hwilkas redelighet och goda upförande man fullteligen kan wara försäkrad, och det wid alla Strander hela Riket omkring, de der åter en hwar i sit district substituerat wisja Uppsyningsmän och Strandfogdar sådane som de kånna, och om hwilkas skickelighet de gjort sig underrättade, och det alt til den ändan, at de Sionödlidande på alla orter måge finna hielp och undsättning af dem, som werket är anförtrodt. Alla dessa, som således förordnade äro, hafwa ey allenast undfädt tilräckelige Instrumenter, hwar med det föroluckade kån bärgas och räddas, utan äro de jemwål med behörige Instructioner försedde, dem man och summit nödigt här ord ifrån ord jemte Protectorial Placatet, til alla wederbörandes underrättelse at införä; så lydande.

Kongl.

De
Gre
säm
dige
ter,
brot
tillh
at be
mig a
som t
dar,
hågn
de Pr
af Of
werck
Alljä
mycke
icke al
hwar
Intere
brott,
Förder
ligt su

Kongl. Maj:ts nådige Protectorial,
 för Dykerie-Interessenterne och deras Wit:ne.
 Gifwen Stockholm i Råd-Commaren den 1
 Octob. 1730.

W FRIEDRICH med GUDS Nåde, Sweriges,
 Götthes och Wendes Konung, ic. ic. Landt-
 Grefwe til Hessen, ic. ic. Gidre witterligt, at
 såsom, sedan Wi i nåder för godt sunnit med Wäre nå-
 dige Privilegier at förse wise personer och Interessent-
 er, hwilka sig atagit wid timade Siöskador och Skeps-
 brott igenom dykande och bergande gå de Siöndlidande
 tillhanda, emot en wis bergare-lön, som dertföre kommer
 at bestås, bemelte Interessenter hos Oss gjort underdå-
 nig ansökning, at til samma wercks säkerhet de så wäl
 som deras Commisariar, Uppsyningsmän, Strandfog-
 dar, Dykare och Dykerie-betiente måge uti Wårt Kongl.
 hägn och bestydd tagne warda, samt med Wårt Nåd-
 ige Protectorial blifwa förriedde, på det at dem uti d. t.
 af Oss Nådigt Privilegerade Dykeriet och Bergnings-
 wercket intet intrång eller öfwerwäld tilfogas måtte:
 Alltså och emedan Dykerie- och Bergnings-we:cket är af
 mycken angelägenhet, jämwal ganska nyttigt och nödigt
 icke allenast för Oss och publico i gemen, utan och för
 hwar och en Siö-ndlidande i shunerhet, som Dykerie-
 Interessenternes hielp och undsättning wid timade skeps-
 brott, til wahrornes upbergande ofelbart har af oss ens
 Fördenstull hafwe Wi så mycket mehra skäligt och bil-
 ligt sunnit, dem det sökte Protectorialet at bewilja,
 som

currerant-
 ers lifande
 ordna, då
 med Crono-
 til Societe-
 ter obemålt
 , der söker
 boende Fi-
 lika olyc-
 talning och
 uppsikten och
 , samt de-
 s nu der til
 de, om hwil-
 keligen kan
 hela Riket
 substituerat
 ane som de
 g underrät-
 lidande på
 f dem, som
 es förordna-
 Instrumen-
 äddas, utan
 t sedde, dem
 te Protecto-
 ritelse at in-

Kongl.

som Wi och dem härmed och i krafft af detta Wårt öf-
 ne bref det samma bewilje och förwonne, så at de i lika
 protection och beskydd, som Wåre Tull-bettente, tag-
 ne warda, hwarunder jemte Dykerie Interessenterne
 sielfwe, äfwen deras Commissionairer och Bettente,
 när de wid deras Bergnings-werck och Dykerie-arbete
 äro stadda, skola wara begreppne; Och på det detta Wårt
 påsyftade ändemåhl til deras befredande så mycket så-
 krare må erhållas, så hafwe Wi än ytterligare welat
 förklara at eho som sig emot bemelte Privilegier förgri-
 per, och wederbörande derutinnan något meen och in-
 frång förorsakar uti Dykeriet och Bergningswercket, skal
 wara förfallen til Tusende daler Silf-mts böter, jem-
 te berggare-lönnens förlust; Hwarwid och kommer nogat
 acht at tagas Wår nådige Resolution på Städernes
 allmänne bestånd af den 30 Julii 1719 och den 12 S, hwar-
 utinnan förordnas, at hwad af de förlyckade Farko-
 star och deras Ladning, öfwer eller under watnet i Sida-
 fringflutit sig befinner, så at det utan båt eller Dykerie-
 redskap derutur intet uptagas eller bergas kan, sådant
 ingen annan än Dykerie-Interessenterne och deras Folck
 och Bettente skal tillhöra at lägga handen wid til berg-
 ning och reddande med alla andras uteskångande ifrån
 samma fördrättning; Men at deremot, det som så långt
 är kastat och drifwit på torra Landet, at hwar och en
 kan komma utan hinder til och taga det bort i sitt för-
 war, bde wara hwar man efterlätit emot en skäl-
 betalning at berga och under sin wård taga, til wida-
 re undersökning och försarande dermed efter Sid-Lagen
 och

och Kongl. Förordningar, på det sligt strandat gods i
 widrigt fall, genom längre liggande icke måtte antin-
 gen beröfwas, eller förderwas; Dock siwål Dykerie-
 Interessenterne deras förtråde til bergningen afwen af
 sådant gods, emot en billig Bergare-löns åtniutande
 öbetagit, så wida de eller deras folck först, eller så snart
 som någon annan, sig dertil infinna; För öfrigt är
 Wår nådige wille, at Dykerie-Interessenterne med
 deras Betiente, bemöta de Sid-nödsdande med all
 höfslighet, beskedelighet och bistånd, öfloggandes sluteli-
 gen Wåre och Rikens Ammiralitetes- och Commerce-
 Collegier, så wäl som Landshöfdingarne och Magistra-
 terne uti Sid-Provinceerne, at hafwa ett noga inscende,
 det ingen ting häremot må wara förbruttit, samt draga
 behörig försorg, at detta Wårt Nådige Protectorial en-
 gång hwart år wid Tingen och på Predikstolarne uti
 Sid-Provinceerne må wara kundgiort til allmän ef-
 terrättelse. Det alla som wederbör hafwa sig hörsams-
 meligen at esterrätta. Til yttermera wisso hafwe Wi
 detta med egen hand underskriswit, och med Wårt
 Kongl. Sigill bekräfta låtit. Stockholm i Råd-Came-
 maren den 1 Octobr. 1730.

FRIEDRICH.
 (L. S.)

C. v. Carlson.

Wårt öf-
 at de i lika
 tiente, tag-
 essenterne
 Betiente,
 kerie-arbete
 Detta Wårt
 mycket så-
 gare welat
 gier förgri-
 nen och in-
 dercket, skal
 öder, jem-
 nmer nogai
 Städernes
 12 h, hwar-
 lade farko-
 tnet i Sid-
 er Dykerie-
 an, sådant
 deras folck
 id til berg-
 gande ifrån
 om så långt
 war och en
 t i sitt för-
 en skälilig
 till wida-
 Sid-Lagen
 och

at såsom vår Fullmächtig och Commisarius, wid alla
 timade skadador af skepp eller gods werderböriligen och
 med yttersta sorgfällighet och promptitude föransalta om
 bärgningen af alt det, som menst och möjligen står af
 räddas och salveras, hwarwid han, näst det Lagen,
 Kongl. Förordningarne och Dykerie-Privilegierna i dy
 mål innehålla, följande bör sig til efterättelse ställa.

I.

Äldenslund Commisariens tillika med des adjun-
 gerade Uppsyningsmäns och antagne Strandfogdars sy-
 sla förnämligast derutinnan består, at wid strandnin-
 gar, skeppsbrott och skadador, som uti de dem til up-
 wachting anordnade distrieter kunna förefalla, med
 all beredwillighet, trohet och höfslighet gå de skönlit-
 dande tilhanda, och dem med en så skyndsam hielp och
 råddning undfatta, som någonsin möjlighet wara kan;
 Fördensfull åligger Commisarien, at sitigt påminna
 och tilhålla bemälte des underhafwande, at wid slike
 föråtningar wara trogne och bestiedelige, samt i alla
 tilfällen, i synnerhet wid infallande stormwäder, up-
 passa och utforska samt genast genom Expresser och ha-
 stige budskap gifwa Commisarien tillkänna, endr och
 så ofta någon skadada i dyra Sida, på Har, Skiar
 eller Strander sig tildraga kan, antingen då något far-
 tyg stannat på grund, och af isgång råkar i äfwentyr,
 eller wrak med wackor och gods, hwad namn de haf-
 wa måge, kemmit til lands eller i sidn kringflyter, kun-
 nandes Commisarien, så wäl til förbenämde Betien-
 ters, som de wid sidkanten boendes så mycket mera up-
 min-

... som
 ... för-
 Protecto-
 ra; Med
 Collegii
 missionai-
 och Dyke-
 se för alla
 äta utgå.
 idigste Ko-
 Maj 1729,
 ne Interes-
 tan någon
 gare = Lön,
 ds och wa-
 ddlidandes
 sedermiera
 obris 1730.
 i wäl Inte-
 are; Alltså
 deste båt-
 est dykerie-
 ara tilstå-
 te dykerie-
 nteressent-
 . f .
 .
 .
 .
 at

muntran i detta fall, låta så wäl Strandfogden när han med Expressens afskickande warit prompt, som ock den hwilken genast första tidningen honom meddelst, undfå en särskilt discrecion, lämpad efter tillfällets mer eller mindre angelägenhet och wärde.

II.

Så snart nu någon kundskap, slike skadador angående, inlöper, bör Commissarien genast gifwa, så wäl Herr Landshöfdingen i orten, som nästa Tull Cammare derom tillkänna, anmodandes Tull-betiente, at wid strandnings-orten, eller der wrak och gods ligger, genast sig insinna, dit ock Commissarien sielf sig ofördröjeligen förfogar; men der han af sjukdom, eller eljest wore förhindrad, förordnar han en annan pålitelig man i sitt ställe, med skriftelige Ordres til Uppsynningsmannen, Strandfogden och Dyckerie Betienterne, at de wid bärgningens förrättande gå honom wederbörli gen tilhanda.

III.

Wid ankomsten har Commissarien eller des utskickade om bestaffenheten af skepp och gods sig noga at underrätta, frågandes först efter Skepparen och det salverade manskapet, samt i synnerhet cognoscementerne och skepps-documenterne, dem Skepparen är skyldig straxt at upwisa, deraf då inhämtas 1. Fartygets och Skepparens namn. 2. Des Redare. 3. Hwad Baror fartyget innehafwer, 4. Hwarifrån det kommit och til hwad ort det warit destinerat. Desutan måste

måste 5. utforskas på hwad botten samt huru diupt det står, Item.

6. Hwad dag det strandet, förutan flere efteråt-
tesser, som i anseende til hwarje strandnings särskilte
bestaffenhet, kunna wara nödige at i acht taga. Om
alla dese omständigheter bör Commissarien med nästa
påst Dykerie-Interessenterne i Stockholm berättta, på
det man genast må kunna gifwa wederbörande ägare
eller assuradeurer derom kunskap, jänmwäl i fall de i
orten warande dykerie- och bergnings-Instrumenter ey
wore tillräckelige, gifwa skynsam anstalt om nödige dys-
gares, floctors och mera dykerie-redskaps anskaffande.

IV.

Inledertid måste Bergningen af Skepp och gods
med största flit och skynsamhet fortsättas, som bör
flie uti tillförordnade Tullbetienters närvaro, så wida
nöden och faran, hwarom här nedansöre förmåles, ey
kräfwer en hastigare rådning, än han kan hinna an-
komma, hwarwid eck Skepparen eller Styrmannen,
der de tillstådes äro, äfwen böra hafwa tillsyn öfwer
hwad som bärgat blifwer, men hafwa ey macht, at
der af något det minsta til sig taga eller föryttra, min-
dre wara Betienterne wid den til wederbörande ägares
och assuradeurers säkerhet och nytta länbände bergnin-
gen i någon måtto hinderlige, hwilket under hwarje-
handa enskylte affickter under tiden förnimmes wara
händt, efter som hela bärgnings-werket, med hwad
der til hörer, til all egenyttighets och orättighets för-
rekommande, på Commissariens och wåra Fullmächti-
ges

den när
som öf-
meddest,
lets mer

ador an-
fwa, så
all Cam-
ente, at
s ligger,
sig öfdr-
eller el-
pålitelig
shnings-
terne, at
derbörli-

des utskic-
noga at
n och det
olcemen-
paren är
. Farty-
s. Hwad
det kom-
Desutan
måste

ges wärdande och skötsel ankommer, hwaremot Dykerie-
 Interessenterne niuta den bärgare lön, som Lag likmä-
 tigt är, men wid bärgningen tages följande i acht: 1.
 Betingar Commissarien genast, emot en skälilig arbets-
 lön, så mycket manshielp, som til bärgningens förrät-
 tande pröfwat nödigt, förmanandes hwar och en til at
 med all wälwilja och behierrat med, så mycket möijel-
 gitt är, de olyckade troligen och med skyndsam hielp til-
 handa gå, och at ingalunda undandölja något hwarken
 wid sielwa bärgande, eller godsets förande til lands och
 hus, efter som den, hwilken der med i ringaste måtto
 skulle beträdas eller och kunna öfwertygas, at hafwa
 warit i råd med någon annan derom, kommer likmä-
 tigt Kongl. Maj:ty nådige Påbud af den 6. Decemb.
 1697. såsom för Kyrckietusnad at afstraffas: Skolan-
 des desutom den, som med en sådan föröfwad söld nå-
 gon öfwertyga kan, hafwa at undsä af dykerie-Inte-
 ressenterne discretion utom des bärgnings-Lön. 2.
 Wises en bequäm ort, hwarest, och ingen annorstädes,
 det bärgade godset skal upläggas, hwarwid en Strand-
 fogde eller annan säker man förordnas, som jemte Tull-
 betienterne bärgnings-godset på det nogaste annotera til
 stycketahl, Nummer och märken, hwar öfwer Skiep-
 paren, der han tillädes är, eller ock i des fränwara nå-
 gon annan af skieppsfolcket til så mycket större säkerhet
 kan hålla sin Journal. 3. För hwar båt, som wid bärg-
 ningen brukas, förordnas en wis förman, som bör swa-
 ra för alt hwad han intager, och det samma, så wida
 ingen olyckelig händelse emellan kommer, til bärgnings-
 plats

platsen införa; börandes 4. att hvad samma båt af det strandade fartyget eller strandnings-orten intager, då straxt på en lista upptecknas, hwilket sker, när godset till bärgnings-orten anländer. 5. Så långne bärgningen påstår, antecknas hwar dags bärgning för sig under sitt datum ifrån början til slutet. 6. Vid hwarje Postdag gifwes Dykerie-Interessenterne tillkänna, huru med bärgningen avancerat, men så snart bärgningen är förrättad meddelas Dykerie-Interessenterne en tydlig beskrifning om hela förrättningen med Specification på det bärgade godset, så til quantitet som kvalitet, samt huru det finnes conditionerat, tillika meddes märken och nummer, jämwäl huru stort fartyget varit och hvad skada det tagit, med mera, som til uplysning tjena kan.

V.

Skulle Upsyningsmannen eller Strandfogden, sedan han på sätt, som i första puncten förmått är, gifwit Commissarien om strandningen tidig kundskap, finna at hwarcken Commissariens eller Tullbetjentens ankomst kan afbidas, utan fara af det strandade skeppets och godsets mera äfventyr och skada, måste han, til at med godsets råddande vinna tiden, genast förmäde näst gränsfande naboer til at undsätta och hjälpa de söndlidande, skepp och gods at bärga, så farandes i öfvergifit med bärgningen, som näst förutgående 4:de punct förskrifwet.

VI.

Och som det näst på det nogaste bör tillses, at af
 H
 dit

Dykerie-
 ag likmä-
 acht: 1.
 ig arbets-
 ensförrät-
 ten til at
 et möjelt-
 i hielv til-
 hwarcken
 lands och
 ste mätto
 at hafwa
 er likmä-
 Decemb.
 Skolan-
 söld nä-
 erie-Inte-
 Lö. 2.
 norstades,
 Strand-
 nte Tull-
 notera til
 r Skiep-
 ware nä-
 e säkerhet
 vid bärg-
 bör swa-
 så twida
 rgninge-
 plat-

det bärgade godset ingen ting må förkomma, skingras eller förvandlas; Så bör 1. likmåttigt Protectorial-Placatet ingen befatta sig med bärningen eller arbetande dertvid, som icke af fullmägtigen, des affickade eller wederbdrande upshyningsman är der til antagen, bdrandes alla andra derifrån hindras och afwisas, men om någon skulle med wäld wilja tränga sig dertil, eller och förorsaka de rätta Bärningsmännen något hinder och meen uti dykeriet och bärnings-werket, så anteknas des namn, och angifwes genast hos Herr Landshöfdingen i orten eller närmaste wederbdrande domhufwande, på det han må för rätta ställas och för sitt öfwerwäld i följte af ofwambemälte Protectorial-Placat behörigen afstraffas. 2. På det omkåstningarne för de olyckelige, som skadan lidit, i möjligaste måtto måge besparas, så bör det bärgade godset under behörigt bewakande föras til de närmast belagne Städer eller byar, och dersammastådes i säkre rum, under Tullbetientens tillsyn och annoterande, upläggas och förwaras, til widare ordres och föranstaltande ifrån Dykerie-Interesfenterne. 3. De proviantz eller spanmäls persedlar så-wäl som andra waror, hwilka blifwit wata, och således förderf äro underkastade, måste enligt 4:de Cap. Sidstada B. med den närwarande Skiepparens eller Redarens wetskap til högsta wärde, som erhållas kan, förkyttas och auctioneras. I detta fall bör Commisfarien sig hos Herr Landshöfdingen i orten eller Magistraten i närmaste Stad annåla, på det försäljningen under publict insende ske må, hafwandes Commisfarien

De fallande penningar at emottaga och quittera, hwar-
 af först betalas så wäl tullen för det bärgade godsset, som
 ock de öfrige på bärgrningen, reforme och godssets försel
 använda omkåstningar, men resten insätties til wida-
 re under säkert och godt förwar, med förbehåll, at pen-
 ningarne ey utan dykerie-Interessenternes inwägning til
 någon utleswerceras, då det enligt 1. Capit. Sidstada
 B. Interessenterne deras tillståndige Bärigarelödn deraf
 måge undsä, och äganden sedan taga det som honom
 tilkommer. 4. Der ock något af det skadade godsset ige-
 nom god anëning pröswas kunna förbättras och någor-
 lunda i stånd sättas, så måste samma gods utleswerceras
 til säkert och påliteligt folck, at emot en så förut betin-
 gad billig arfwedis lödn torkas och wäl skötas, så at
 det samma, så wida gärligit är, må kunna nyttigt göras.

VII.

Sedan med det strandade godssets bärgrning och
 förwarande således är bestält, tillser Commisarien eller
 Fullmägtigen så snart tiden tillåter, at Skepparen
 med des folck, til förekommande af hwariehandas twi-
 ster med Assuradeurerne, samt ägarne af Skepp eller
 gods, in för wederbötrande domstol aflägger sin edelige
 berättelse öfwer den timade olyckan, jemte accordet om
 bärigare lönen, med flere nödige omständigheter, böran-
 des af Skepparen des utan en attest tagas, huru han och
 des folck wid bärgrningen blifwit bemöt, samt hwad sit
 och möda Fullmägtigen och Betienterne jemte arbets-
 folket wid bärgrningen användt, i lika mätto bör til de

Stingras
 rectorial-
 arbetan-
 affickade
 antagen,
 sas, men
 rtill, eller
 ot hinder
 så antek-
 rr Lands-
 e domhaf-
 dr sitt öf-
 ial-Placat
 arne för de
 ätto måge
 ödrikt be-
 eller byar,
 betientens
 aras, til
 e-Interes-
 versedlar sä-
 a, och så-
 4:de Cap.
 arens eller
 ällas kan,
 Commisla-
 Magistra-
 ningen un-
 mmarien
 de

wid bärningen hållue annotationers så mycket mera
 richtighet, Skepparen och Styrmannen dem underskrif-
 wa, hwilka alla bewis sedan med aldradesta of tilsän-
 das måste.

VIII.

Skulle något Fattig eller gods mannalöst strän-
 da, i sion ondriswa eller til lands flyta, så bör, likmå-
 tigt Dykerie-Privilegierna, sådant så wäl hos Herr
 Landshöfdingen i orten, som ock i närmaste Stapelstad
 kundgöras, och bärningen under nästa Tullbetientes
 insende och behörig annot tion på det uti 3:die §. bekräf-
 ne sått fortsättas. Hwad som bärgat blifwer, gifwes
 Interessenterne genast tillkänna, jemte beskrifning af
 F. etngets byggnad, ladningens bestaffenhet och flere
 omständigheter, samt sättas afwen under säkert förwar,
 in til des Interessenterne om godset, som enligt Sidsta-
 deb. 1. Cap. til ägandes bud nart och är bör oförnytt hål-
 las, wederbörande behörigen sått kundgöra och wid are
 ordres derom lemna; Men så framt något der under be-
 finnes, som förderf är underkastat, måste med des angif-
 wande och födrauctionerande, samt de fallande penning-
 gars emottagande, item Tullens och omkåsningarnes
 betalning förfaras, som här ofwen til i 6. §. wid slikt
 tilfalle förestrifwit är.

IX.

Skulle något af Kongl. May:ts och Cronans Skepp
 och farkostar komma at fördolckas, så bör, efter inhäm-
 tad kundskap derom, händelsen genast Herr Landshöf-
 dingen

dingen i orten, samt närmaste Kongl. Ammiralitet så wäl som Dykerie-Compagniet tillänna gifwas, och bärgru-
ngen med all sorgfällighet och slit straxt begynnas, då off
ock notificeras om Dykerie-Kläckan, med Dykare och
mera, som kan requireras, på det behörig anstalt må
göras om des öfversändande, emedan Dykerie-Comp-
agniet, likmåttigt Kongl. Privilegiernes innehåll är för-
pliktat, at utan någon bärgrare lön eller widare wede-
gällning, än hward bewisligen der til påkostas, slike bär-
gringar oförsummeligen fortsättia.

X.

Enär någon Uppsyningsman eller Strandfogde med
böden eller eljest afgår, bör Commisarien genast åter-
fordra den til honom af Intereser terne utgifne Full-
makten, på det allt tillfälle til des missbruk och otillbörlig-
genyttiande må förekommas, wiljandes Interesenterna
genast meddela en ny Fullmacht til den, som Commisari-
en i hans ställe föreslår.

XI.

Skulle wid tinnade Skeppsbrott något Lik til stran-
den drifwa eller i roaket finnas, så låter Fullmächtigen
igenom Uppsyningsman eller Strandfogdar, det til graf-
wen i Kyrckiogården förhielpa, sedan dermed efter För-
ordningarne är försarit, och om någon förnings omkost-
nad detsföre prætenderas, den samma efter Kialigheten
på Interesenternas wågnar betalar.

XII.

XII.

cket mera
underskrif-
of tillän-

aldst stran-
dör, likmät-
hos Herr
Stapestad
ullbetientes
se s. bekräf-
ver, gifwes
skrifning af
bet och flere
ert förwar,
igit Sidsta-
örnytt häls-
och widare
er under be-
d des angif-
nde pennin-
stningarnes
s. wid slikt

mans Skepp
fter inhäm-
Landshöf-
dingen

XII.

Ytterst har Commissarien wid alla förefallande tillfällen, Dykeri-werket angående, med Intereslenterne flitigt at correspondera, noga tilseendes, at ingen ting derwid må förelöpa, som emot Sidslagen och flere i dy mål utgångne Förordningar kan wara stridande.

XIII.

För öfrigit hafwer Commissarien, Upphningsmännarne, Strandfogdar och flere Dykeri-Bettenter och Arbetary, at ställa sig til rättelse och efterlesnad hward som den 12. §. uti Kongl. May:z Resolution på samtliga Stådernes besvär af den 13. Julii 1719. förmat och innehåller.

Uppå Dykeri- och Bärnings-Societetens wagnar.

Theodor. Ankarcróna. Márten Triewald.

Erasmus Clewe. A. Rautell.

§. 6.

Sidst kommer öfwen wid detta Capitel at nemnas de Instrumenter, som til bärningar äro förfärdigade, samt deras bruk i förthet at beskrifwas, hwilka Instrumenter öfwen Tab. IV. föreställer; warandes Lit. A. et Instrument, hwar med man mycket behändigt under watnet kan afbugga och bärja allahanda groft och swårt tågwerke, såsom Stag, want o. s. w.

Lit. B. är en bräckhake, hwarmed luckor och däck til godsets bärjande kan brytas och öppnas.

Lit. C. är en Papegoi tång, som såstes wid et långt trå-

träskast, hwar med man kan fatta och barga allahanda förölyckade waror, gods och pakor.

Lit. D. är en halfmåne, som brukas at skära och kapa pa allahanda tågwerke under watnet.

Lit. E. en kroknis med en starck Jernring, hwaruti et tåg fästes, tienar äfwenwål at barga tågwerke.

Lit. F. en skarp slipad Botskake.

Lit. G. en kugel tång som tienar at slå an på Stycken, Bomber, Kulor och alt hwad som rundt är.

Lit. H, I, K. äro 3. Håfwar med skast och nåt wld många tilfällen gansta nyttige och nödige.

Lit. L. är en Skruf på en Stång äfwer måtton nyttig at barga och uphala kistor, lådor, pakor, fat och andra fastager.

Lit. M. Kallas en Bidsram, och brukas at uphåla stora Hamp- och Lypackor samt annat gods, som ey med tänger kan fattas och bargas.

Lit. N. Et Instrument at barga Tågwerke med.

Lit. O. en Stärknåbb sax, brukas merendels af Dykaren uti Kläckan, jennwål och wid andra bärningar, då hon göres mycket större, at dermed fatta och lyfta de swåraste waror, som kunna gifwas.

Lit. P. brukas allena af Dykaren.

Lit. A. et B. Tab. 2. äro 2. Sägar, den ena at söndet säga däcket, när et Skepp ligger allenast några famnar under watnet, men af den andra Sägen betienar sig Dykaren i Kläckan, då något at säga förefaller.

§. 7.

Äf alla förbemälte Instrumenter har Dykeri-Com-
pani

efallande
senterne
ngen ting
fiere i dy
e.

ngemän-
er och Ar-
ad hwad
samtell-
ermär och

wägnar.
ald.

at nems
förfärdi-
wilka in-
andes Lit.
adigt un-
groft och

h däc til

et långt
trå

pagniet låtit förfärdiga så många Saher, som Stapelsstädor uti deras district finnes, der de ock nu ligga uti Com-nissariernes förwar, til de Söndstidendes tiert, hwilke Instrumenter med frakt jemte Tegwerke, som der til hörer, nog ökat den swåre omkostnaden af Werkets inrättning.

§. 8.

Ytterligare så hafwa Dykeri-Interessenterne med anseelig bekostnad, förskaffad sig Modeller af de många swiska och slöga Instrumenter och Werktyg, som den öfwer hela Europa namnkunnige Engelske Dykaren James Buschel betient sig utaf, så wid Spaniske Gallioners upfästade, som ock en längesedan wid återwinnande och rensande af hannen uti Dynkerken; Men som desse, medan detta tryktes, först ankommit, så nödgas man bespara deras Beskrifning, nytto och bruk, til et annat tilfälle, och til des den af Dykeri-Wercken emot en anseelig årlig lön antagne Engelske Dykaren Jahn Daves (som länge tient och folgt förbemelte Buschel,) nu i wår får göra nogaktige prof med bemälte Instrumenter.

CAP. XIII.

Swad de prof angår, som blifwit gjorde med de uti denna Tractaten beskrifne Dykarelockor och Machiner; Så har man redan 1730 om hösten uti Malaren på 12, 14, och 15. sammars diup, för många hundrade

de Utsådare öfwat 2:ne unga skickliga Personer, som hade hug at bli Dykare, och till den ändan lå it komma hit till Stockholm Dykaren, Mäster Johan Been, hwilken i många Års tid warit i det Skånke Dykers Compagniets tjenst. Denna mannen war då 70 år gammal, och idkade sin Profession at dyka med den allmänna Dykare klockan uti 30 Års Tid, sedan han den uti Holland lärt. Och en skönt denna Mannen så lång tid öfwad denna sin Profession; så kunde han sig intet erindra det han warit stadd uti någon särdeles fara, undantagandes en enda gång, då han uti det Skånke Compagniets tjenst för Cronan wid Marstrand af de ned-sänkta Orlogs-Skeppen stycken updykade, då har det sig tilldragit at Koppars-klockan som han war uti, stötte hårt emot en skarp bult, som satt uti Braket, och klockan fick dymedellst et tåmligit stort hål på sidan, hwilket Dykaren strax blef warse, och med sin Tum igen stoppade, till des klockan kom up öfwer watten brynen. För öfrigt war det en Man af särdeles god hälsa och mycket starka Lungor, såjandes sig aldrig warit sjuk, alltförän den tiden han lärt gå neder på Sid-botten med klockan; och ehuruwäl denne Dykaren intet det ringaste sunna kunde, så war han doch deremot en god Sidman, och igenom en långwariq Erfarenhet ägde han all hwad man sig hos en Dykare önska kan.

§. 2.

Denna Mäster Dykaren Been med sina 2:ne Lärer Drängar wiste äfwen nöjachtiga prof under sista Nilsdag med den beskriwne Dykare Klockan och Lust Cantinernerne,

3

Stapel-
ligga uti
resten af
kte, som
af Wer-

lenterne
ller af de
Berktng,
elste Dy-
Spanke
wid åter-
kerken;
minit, så
och bruk,
Bercken
Dykaren
telte Bu-
bemålte

ed de uti
och Ma-
t Måla-
hundra-
de

nerne, och det år 1731, den 3 Junii, för Högl. Kilsens Ständers Herrar Deputerade; samma gång gick och min Amnueus nu för tiden Matheseos Professore, Herr Daniel Menlös jemte Dykaren neder med Klockan, och det skedd som han gick och stod med alla sina kläder på sig, och när han kom up igen, war hans Skor knapt tvåta.

Sedan således Dykarne wisat theras prof och exercitier affseglade de dagen derpå med Dykeri-Galliothen Anna Greta benånd, som fördes af Ammiralitetets Lieutnanten Herr Daniel Triewald, til at Dyka på åtskillige ställen, hwarest man fått underrättelse något wara tillfinnandes.

§ 3.

Som en eller annan torde åstunda at weta huru man procederar, då man för en öpen Sid dyker, med mera, så wil här man nu anföra et Extract af Journalen, som på bemelte Dykare Gallioch blifwit hållen. Elsnabben
 “ den 29 Junii 1731, när Klippan svart badan. Klockan
 “ 4 om morgonen efter hållen bön begyntes gå neder
 “ med Klockan, Mäster Been gick först neder och war
 “ en hel Tima under, då han lät sig förhala ifrån Stam
 “ til Stam på Braket, derpå gick Petter Holmsten
 “ neder och gjorde således som Mästaren; Mästaren
 “ gick andra gången lika som den första, derpå gick
 “ Holmsten åter neder och kom up med en Kopparkiättel,
 “ hwilken slapp för honom när han kom i wattu=lan=
 “ ten, derpå gick Adam Frantz neder och kom up med
 “ Kiettelen som wågde 16 marker.

“ När nu alt war förbi, gick Mäster Been i Cajutan

ens Stäm-
min Ama-
err Daniel
h det sked-
å sig, och
wåta.
rof och ex-
ei-Gallio-
Ammira-
til at Dyka
ttelse något

huru man
med mera,
nalen, som
Elsnabben
n. Klockan
s gå neder
er och war
från Stam
Holmsten
Mästaren
derpå gick
parklittel,
attu-lan-
in up med
en i Caju-
tan

“ tan och gjorde följande berättelse: at sielfwa woraket
“ ligger på 9 sammar och sträcker sig S. O. och N. W.
“ på Braket fans botnstäckarne med 4 à 5 Planckor
“ på hwarje sida, der inne uti låg det upfyllt med lösa
“ däckes planckor, Bielekar och knån, samt annan trä
“ bråte, 2ne stycken tåg lågo ock der, hwilka när de an-
“ rördes föllo i stycken emellan händerna på dem, 1 sty-
“ ke af decket låg med en kant på botn-stockarne, det an-
“ dra på hwita Leran, som är grunden der woraket lig-
“ ger, efter Loh Wäldermans och flera Lohers berättelse
“ är det 16 år sedan Fartyget blef fördolycat, Båten fans
“ kant-rader wid krostjär, hwaruti war 2ne hastinnune
“ glas, en Compass, åtskillige Kistor, hwaraf lättelt-
“ gen kan slutas, at efter de gifwit sig så god tid, torde
“ hafwa tagit penningarne eller Riksdahlerna med
“ sig, helst ingen man är bleswen bergat, ey eller nå-
“ got lik igentunnit, och efter Måster Been med des
“ Värtingars enhälliga berättelse försäkrade, at der war
“ ingen ting at göra, fulsföljde wi wår resa.

“ Larstjär utan för Wästerwik den 19 Julii Kloc-
“ kan 3 gjordes Signalen med ett stott och slaggan på
“ på stor täpp, derpå finge wi 2:ne Man ifrån Idön,
“ wi löste Anckare och halde in våra Landtåg, då det
“ war dode still och satte 3:ne båtar för bogen at boxera,
“ kl. 6 skuto wi et skätt, då finge wi 6 man från Hin-
“ lopen, kl. 9 for Måster Been förut til Braket med
“ 2:ne Mån, dit wi ock anlände kl. 10, Måster Been låg
“ klar at gifwa oss våre utlagde tåg, kl. half 12 beghn-
“ tes gå neder med klockan, som continuerade til kl. 8

" om aftonen, under warande tid, war Måster Been
 " med sina Lärtingar 14 gånger neder med Kläckan, och
 " låto de sig förhåla hela den Districten, hwarest far-
 " tyget war bleswet, men der fans hwarken inhåll,
 " Kål eller plankor, mycket mindre någon Jernstång
 " eller Messingsring, utan allenast stålbitar, som Lär-
 " tingarna hade up med sig. Och efter Måster Been tils-
 " lika med des Lärtingar högeligen bedyrade, at här wid
 " Laxskidre war aldeles intet at göra, ty blef resolve-
 " rat at söka hamn och communicera Herrar Interes-
 " senterne, at Braket så wäl som ladningen någre år
 " sedan wore bortstulen.

" Onsdagen den 28 Julii kl. 9 om aftonen kom Leut-
 " nanten Triewald med Mester Been om bord, berät-
 " tandes sig hafwa förnummit, at wid Öhre skal wara
 " et Skepp förlyckat, hwars stycken och Ankare Lo-
 " hen derlåde dags. se kan på 8 sammars Wata, be-
 " rörde Skepp skall hafwer warit ifrån i Norkidping
 " wid Mann Printz Carl, bygd at gå på Pensyl-
 " vanien, och derför wäl beslyckat och bemannat, samt
 " sedermera farit på Spanien icke allenast utan Convoy,
 " utan och Convoyerad andra.

" Onsdagen den 29 kl. 6 om Morgonen kommo wi
 " till stället, hwarest efter den gamla Lohens utsago (som
 " samma dagen blef död,) Braket ligga skulle, hwa-
 " rest Måster Been låg idr of, at gifwa of våra släp-
 " tåg, då Winden gick Ostlig med en labber kullie,
 " kl. 7 begyntes gå neder, och fingo först up et svart
 " Ankare, som hade mist sina begge späder, sedan fingo
 " wi

råster Been
 låckan, och
 warest far-
 ken inhåll,
 Jernstång
 r, som Lär-
 der Been til-
 , at här wid
 les resolve-
 rar Interes-
 en någre år

n kom Leut-
 ord, berätt-
 re skal vara
 Ankare Lo-
 Batin, be-
 Norkidping
 på Pensyl-
 mat, samt
 an Convoy,

n kommo wi
 utsago (som
 kulle, hwa-
 våra släp-
 ber kultie,
 up et swåre
 sedan fingo
 wi

“ wi det andra Ankaret up, som hade mist halftwa styck
 “ på den ena sidan, derpå fingo wi up det tredie Ankaret,
 “ som war afgångit mitt på leggen, då klockan war 8 ont
 “ aftonen, wi slepte våra släptåg och sökte hamnen,
 “ af orsak at der wi dykade är hårda berget med götja
 “ och gräs bewårt.

“ Den 30 i dagningen lyfte wi Ankare med west-
 “ lig Wind och wacker t Wäder, wi gjorde signalen un-
 “ der Segels, då förra dags Arbets-Folket kom ombord
 “ klockan half 6. lägo wi förtoide, då strart begyntes,
 “ gå neder med klockan och war både Måstare och Lär-
 “ ling hwardera 3 gånger neder och funno ey mera än
 “ en hopslagen koppar klättel, som wog 18 marck, hwar-
 “ före wi förlade begge våra Ankare at komma dit
 “ darest By-stocken skulle vara, klockan 3 efter midda-
 “ gen begyntes åter at gå neder, då de funno och slogo
 “ på et 8 pundigt stycke, som wi fingo up, och när de ä-
 “ ter skulle gå neder och stå på et annat, kom en regn-
 “ by med tiockt wäder, at wi måste winda up klockan,
 “ och som det war emot Aftonen, slepte wi våre släptåg
 “ och gjorde Segel med en N. N. O.

“ Den 2 Augusti hade wi 2:ne af de äldste Riffa-
 “ re här omkring at gifwa oss noga kundskap om Bra-
 “ ket, efter Lofen Olof Anderson war med döden afgån-
 “ gen, och efter deras utsago begynte wi förhåla oss
 “ Nordwartz en hel Cabels längd, och så Styrbord som
 “ war Westward, och Babord som war Ostward likale-
 “ des, och under förhållningen af Dykarne i klockan,
 “ och bleswo den dagen intet mera warse. Kl. 8 om af-
 “ tonen

“ tonen slepte wi wåre sleptåg med en S. O. Wind och
 “ sökte hamn.

“ Den 3 Augusti i dagningen, Winden Westlig;
 “ Bransjegels kultie, wi gjorde wår sign och lyfte An-
 “ kar, då Arbets folket kommo ombord, kl. 6 lågo wi
 “ förtoide, då strart begyntes gå neder med klockan,
 “ och förhalde oss Syd-ost en hel Cabel lengd på samma
 “ sätt, som Dagen tilförene, och bleswo ey mera warse
 “ än ett enpundigt stycke, som wi halte up, då war
 “ klockan 8 wi släppte wåra sleptåg med S. S. O. Wind
 “ och sökte hamnen.

“ Den 4 Augusti klockan half 6 om morgonen ha-
 “ de wi åter wåre sleptåg fast, derpå förlade wi wåre
 “ Ankar och begynte gå neder med klockan, och höllo
 “ det til kl. 8 om Afstonen, under hwilken tid wi förlas
 “ de wåre Ankar, och förhalde oss Syd och Nord-ost
 “ och West beladen Distrieten deromkring, och word
 “ de neder med klockan och fingo ey mera än 1 Skepps
 “ måkare, 1 Musquet pipa, 1 fingerling. Klockan 9
 “ om Afstonen släppte wi och sökte Hamnen, Winden
 “ war S. S. O.

“ Sedermåra öfwerlades hwad här wid stodo at göra,
 “ efter Lofen i Öhre war död, hwilken allena om rum-
 “ met ågde kundskap, och hållit det så hemligen, at han
 “ det sina egna barn ey uppenbara welat, wansedt
 “ den älska är wid de Ören, at han nu är ordinarie Lof
 “ och den andra Lofdrenge, ty fattades det slut, at
 “ med första goda Wind begifwa oss til Gottland.

§. 4.

I anledning af föregående Extracter kan jag ty undgå at göra följande anmärkningar.

1. Huru osäkert det är at wåga omkostningar på dykande, när det ey sker snart efter Olyckan är timad, och huru litet man kan sätta lit på berättelser om hwad som så många år tillbakas sig tilldragit.

2. Huru Christeligen de Sid-uddlidande, förän Dykeriet blef inrättad, hafwa blifwit bemötte, kan deraf skönjas, när en ägare här i Stockholm förwenar sin Ladning af Jern, Ståhl och Messingstrå ligga på Sid-botn ey längre bort än Westerwik, och sluter med Compagniet et Contract at updyka den samma, så har redan några år tilförene och förr än Dykeri blef inrättad hela Ladningen blifwit bärgad och försuillad: Huru får då de fremmande och längre borto warande ägare och Assuradeurer blifwit bemötte?

3. Af föregående Extract kan jemtwäl inhemtas huru man procederar, när för en öpen Sid-dylas, samt huru Dykaren igenom Fartygets förhalande kan ranssaka och utryana hwad som på Sid-botnen widt och bredt finnes, och det utan at han behöfwer gå utur Klockan, allenast at han då ock då får en Luft-Cantin til sig, och det kan förwäntas anten Sid-botn består af Sand, Ler eller götja, deremot kan en Mensch med Caprain Cederlöfs Machin intet gå på Ler- eller götje-botn, hwilket likwäl för det underwärdaste of alt hålles, som man med samma Machin skulle kunna uträtta.

§. 5.

Wind och

en Westlig;
och lyfte Au-
l. 6 lågo wi
med Klockan,
d på samma
mera warse
p, då war
O. Wind

orgonen ha-
de wi wåre
, och hdllo
tid wiförlas
h Nord-ost
, och word
ii Skepps
Klockan 9
, Winden

odo at göra,
na om rum-
gen, at han
, oansedt
dinarie Lotz
et slut, at
ttland.

§. 4.

S. 5.

Nu åligger mig wål at beskrifwa de prof, som under denna Riksdagen för Rikens Högloflige Ständers Herrar Deputerade gjorde åro, men så wil jag fast håldre och til et desse kraftigare bewis af des riktighet anföra et Extractum Protocoll: som öfwer bemeste prof blifwit författat, och en enda Attest utgifwen af en god Mathematicus, som wid Exercitierne warit närwarande.

Extract af Protocollet hållit uti

Rikens Högloflige Ständers förordnade Landt och Sid Militia: Oeconomie Deputation den 12 September 1734.

S. D. Beskrättat huruledes här warande Dykeri- och Bårgnings Interessenter, Directeuren Triewald och Lieutnanten Rautel, nyligen anstält det prof, som de här in för Protocollet tilbiudit sig wilsa wisa, af deras til de Sid-nödländes förölyckade Gods och warors updykande och bårgande, brukeliga Machiner och instrumenter, emot den Machine som Capitainen Cederlöf wid slika tillfällen nyttia tänker, på det Rikens Ständer så mycket bättre må kunna finna, hwilken theas invention för nyttigare och fördelaktigare kan anses.

Och medan större delen af Deputationens Herrar Ledamöter, wid det berörde prof verkstält blef, närwarande warit, så androgs nu hwad därwid förelus
p. t

pit, nemligen först wid ankomsten förmalte Directeuren
 Triewald, det Interessenterne likmätigt en af Märten
 Strömer utgifwen och upwist attest, förut giordt för-
 sök på 15. fannars dyp, då warnet in uti Klacken ey
 stigit högre än litet öfwer fot bladet på Dykaren, hwil-
 ken sagt sig ingen swårighet haft at andes, då han något
 öfwer en tima varit nedre, men som strömen där wa-
 rit så stark, at Brämen icke kunnat hållas stilla, så hafwa
 de måst draga sig där ifrån, och utse et annat ställe här
 på Strömen hart in wid Saltbodarne under Söder-
 Maln, där Brämen nu låg, och lodades der stades dju-
 pet, som befans til 11 och en half fann, hwarefter Di-
 recteuren Triewald remonstrerade på hwad sätt Luf-
 ten utur de 2. då för ögonen warande Cantiner, kunde
 komma i Klockan, nemligen, at då Cantinen litet neder-
 sänktes i Warnet, och den på röret fast gjorde tappen
 öpnades, kom der utur så starkt wäder, som utur den
 starkaste Blåsbålg, det de närwarande kunde se och
 känna; der uppå woro Ammiralitets Båtsmannen
 Petter Norman och bemålte Directeurs tjenstegåffe Sa-
 lomon Lindberg tiltreds, och gingo bågge i Klockan, som
 strart nedfirades til Botnen, hwarest förut war ned-
 sänckt et 8. pundigt Jernstycke, liggande uti en Båt för
 den muddracktige grundens skul, emedan det annars
 så aldeles skal kunnat nedsjuncka, at det ey mera stått at
 igenfå, och så snart Norman fastslagit Stycket, samt
 Gåsen igenom et instrument fattat och till sig dragit en
 med sten och Sand fylld Rista, som likaledes til den än-
 dan war nedsänckt, gafs Signal at Klockan skulle up-
 win-

som un-
 ständers
 si hälsdre
 anförat
 blirwit
 Mathe-
 ande.

lit uti
 de Lande
 n den 11

Dykeri-
 ecteuren
 sålt det
 ig wissa
 Gods och
 tacher
 pitainen
 Riksens
 hwilken
 gare kan

Herrar
 ef, när-
 förelus-
 pit

windas; hafwandes Dykarne, då de med Klockan up-
 kommo, Kistan med sig, och sedan de den ifrån sig lefwes-
 rerat, gingo de bägge åter i Klockan, som säncktes neder
 til 8 Fannars diup, då man gjorde halt, och gafs sägn
 til dem, at de skulle til sig taga all den Luft, som i den bre-
 de wid Klockan nedsänckte Cantinen war, samt släppa
 den warma lusten ur Klockan, som skedde igenom en
 in uti Klockan warande tapp, och såg man den warma
 lusten upkomma uti blådror mit öfwer Klockan: Se-
 dan säncktes Klocken ned til botnen, och den Cantinen
 af hwilken de sig betient, windades up, hwilken, sedan
 wattung, som i hållet för den intappade Lusten war in-
 kommit, utran, och Cantinen af sig sielf ny Luft antagit,
 åter nedsäncktes, mötandes Klocken på 5. Fannars
 diup, då halt gjordes med dem begge, hwar på åter Gäs-
 sen utsläppte den warma Lusten och Norman tog til den
 friska utur Cantinen. Och som Deputations Herrar
 Ledamöter tillika med flere närwarande säga och befun-
 no, at på det sättet Dykarne kunde wara i Klockan så
 länge man wille och dem ny Luft tilskickades, Direkteu-
 ren Triewald jämwal begiärte så gidra försök med des-
 för et År sedan inventerade nya Klockan: Fördenkul til
 at winna tiden, emedan det led til aftonen, befaltes at
 den första Klockan skulle upwindas, som skedde, och me-
 dan det af Dykaren förut fastslagne Stycket uphala-
 des, gjordes den nya Klockan, uppå hwilken woro 3:ne
 glasfönster och en kopparslanga innan uti, tilreds, och
 bracttes för Bogen, med hwilken Dykaren Norman
 gick neder, då honom en Luft Cantin tilhändes, den han
 til

til sig tog, och såg man den öfverflödiga Luftten, som ne-
 dertryckt det i Klockan inträngde watnet, i stor mycken-
 het upkomma, som äfwen hände alt så fort Klocken up-
 windades, då Luftten der utinnan wårt mindre tryckt;
 Hwar på Dykaren gaf tecken at gådra halt med Klockan,
 då han med Kläderne uppå sig, undantagandes Karpus-
 sen, som han hängde qwar uti Klockan på det den ey skul-
 le blifwa wät, gaf sig utur Klockan och kom up, sinnan-
 des några Minuter uppå ryggen med bägge händerne i
 wädret, hwarpå han kastade sig om, Dykade neder under
 Watnet och gick åter in i Klockan, då hon tillika med
 Dykaren upwindades. Wid samma tillfälle besågs äfwen
 jemte de 3. Klockorne, åtskillige Instrumenter af Jern
 till några och 30 stycken, samt en isfrån Engelland inför-
 skrifwan Köppar Machine, hwillka Instrumenter, berät-
 tedes wid Dyk- och Bärningat nödige wara och der wid
 brukade blifwa.

Och aldenstund Capitainen Cederlöf äfwen myl-
 gen uti Mälaren anstält prof med den Machine han til
 Dykeri årnar bruka, och det allenast på 6 och tre tierdedels
 Fannars djup, hwar wid större delen af Deputationens
 Herrar Ledemöter jemwäl närwarande warit. Ty
 har Deputationen där af funnit, at Capitain Ceder-
 löfs nu företedde Machine icke tillräckelig är, at kun-
 na fullgjöra hwad han utläfwar, då til des nyttis-
 ande, han tillstånd erhållit; Men deremot har Depu-
 tationen af det förra profwet, som äfwenbemålde Inte-
 ressenter anstält, intagit, at de med fast större nytta och
 fördel kunna bruka deras upwiste och brukeliga Klockar

ckan up-
 ig lefwe-
 tes neder
 afs sågn
 den bres
 t släppa
 genom en
 warma
 n: Se-
 Cantinen
 en, sedan
 war in-
 antagit,
 fannars
 åter Bå-
 g til den
 Herrar
 ch befun-
 ckan så
 directu-
 med des
 enskul til
 saltas at
 och me-
 uphala-
 oro 3. ne
 eds, och
 Norman
 den han
 til

och Instrumenter til Dyk- och bärgning af hwad som för-
olyckas, så at de Sidnödligande förmedelst deras inrått-
ning kunna förwänta godt bistånd och undsättning.

Emedan nu Deputationen såg denne inråttning,
som Interessenterne ansenligen påkostat, för mycket
nödig och nyttig, de jemwäl med wederbörendes här up-
wiste Arterker intygat sig til nöje hafwa betient dem,
som lidit Sidnöd: Altså kommer uppå Interessenter-
nes begiäran, sådant igenom utdrag af Protocollet,
dem til bewis at meddelas. Actum ut supra.

ad Mandatum

Gabriel Forssteén.

När Herr Directeuren Triewald, den 23. Aug. år
1734. för Riksfens Högloflige Ständers Sid- och
Landt- Militiæ Deputation, skulle wisa hwad förmå-
ner, den af honom hit i landet införde nya Dykeri- in-
ventionen kunde hafwa fram för andre, som här tills
warit bekante, hade iag det nöjet, at wara närwarande,
då mig ock, så wäl som i synnerhet dagen förut tillfälle
gafs, at noga så efterse i hwad mål det gamla Mane-
ret at bruka Klocka, nu wore förbättrat, som eljest wa-
rit twenne stora swårigheter i synnerhet underkastat.
Hwaraf den första, som bestod deruti, at watnets högd
in uti Klockan wärte, alt eftersom diupet, på hwilket
hon säncktes, tog til, och således förorsakade, at man is-
bland intet kunde komma så diupt som behöfdes, ibland
swåriligen uträtta något, då watnet på stort diup be-
gynte komma under Armarne på Karlen, befants wa-
ra

ra så förekommen, at watnet kan måstedeles stängas utur Klockan, ehuru diupt hon ock sänctes, och man således der nedre med beqvämlichkeit uträtta sin syhla. Den andra swårigheten, som det gamla maneret förde med sig, härrörde af den uti Klockan ständigt innesångde Lustren, som snart blef förskänd och til Respiration odugelig, hwaraf hände, at man ofta intet kunde wara så länge under watnet, som saken fordrade, hwilken ock så uti denne inventionen på et serdeles sätt så wäl är förekommen, at en menniska derigenom skulle kunna wara under watn så länge som någonsin behöfwes, i det stället man tillsörende icke utan swårighet kunnat uthärda en half tima. Försöken som jag såg göras, skedde dels på 10, dels 15 Fannars diup, då watnet efter Dykarnes egen utsägo intet gick högre än litet öfwer foten, och fast än han ibland war under watnet något öfwer en tima, sade han sig likwäl ingen swårighet haft at andas. Synes således wid denne inventionen som någon förbättring knapt lärer desidereras, eller stå at förmoda.

Mårten Strömer.

§. 6.

Til slut lär den benägne Läsaren intet ogunstigt up- taga, at jag någre Sannigs-Rön och försök anföra mände, som i Dykeri-Klockan anställas, och til samma påfunds förklarande lända kunna.

Det första Försöket.

När Dykaren tager med sig i Klockan et långt, Rör, tilredt som en Barometer och Diwickilsfwer der uti,

R 3

lä

som för-
s inrätt-
ning.
ättning,
mycket
här up-
nt dem,
scenter-
rocollet,

steén.

Aug. är
Sid= och
förmå-
Peri=in-
här tills
arande,
tillfälle
Mane-
st wa-
kastat.
ts högd
hwilket
man is-
ibland
up be-
ts wa-
ra

så står det så länge Klockan ännu är stadd öfver Wattu-
brynen, uti sin wanliga högd, som uti andra rör af Wä-
derglas, neml. omtrent 29. Tum högt, men så snart Kloc-
kan sänkes under Wattu brynen 34. fot, måste Qweck-
silfret stiga ännu en gång så högt i röret eller 58 tum
högt: En som Luftens eller Atmosphærens tyngd öfver
Wattu brynen är jemlik til en pelare Qwecksilfwer af
29. tum högd eller en pelare Wattu af 34. fots högd, så
följer deraf at då Luften, som i Klockan är stadd, tryckes
tillsammans af en pelare Wattu, som är 34. fot hög, så mäs-
te Luften trycka Qwecksilfwer uti röret med äfwen så
stor kraft, som den samma sielf blir tryckt, och således try-
ka up Qwecksilfret ifrån 29. til 58. tum högd, ju diu-
pare förden skull Klockan sänkes, ju högre måste Qweck-
silfret stiga up i röret ifrån 58. til 87. Tum o. s. w. så at
den regeln står fast, at äfwen så mycket som Luften uti
Klockan blir af Wattu tryckt, äfwen så mycket måste
Luften trycka Qwecksilfret, emedan aktio et reactio är
i Naturen alltid jemlik. (*)

Det andra försöket.

Om man tager en fyrkantig Glasflaska med sig i
Klockan, och således tillredt den samma, at ingen Luft
kan komma der in eller ut, som sker då denne flaska wäl kor-
kas samt med cement eller Kytt förwaras: Så händer,
när Klockan kommer på 4 eller 5 fannars diup, at
Luft-

(*) För Önkaren kunde på detta Fundament, et Instrument till-
redas, dymedelst han kunde sielf se och erfara huru diupt Klo-
kan är under Wattu.

Lusten, som är uti Dylare = Klockan, trycker flasken uti 1000. stycken sönder, af Orsak at Lusten, som är inuti flaskan, intet förmår trycka sidorne utåt så mycket, som den ihopkramade Lusten trycker inåt.

Det tredie Försöket.

När Dylaren på blåtta Armen sätter et ordinairt Kopp glas af sådane som brukas uti badstugur, så fästes sig glaset wid hans Arm, så snart han kommer med Klockan under Wattu = brynet, och köttet under glaset utpöser sig på samma sätt, som sker då det med Lågan af en Lampa fästes, och det för den Orsaken skul, at på 34. fots diup trycker Lusten in uti Klockan på Kopp glaset dubbelt mera, än Lusten under Kopp glaset, fördenstul trycker Lusten glaset så hårt på Armen, at det på större diup faller enom osideligt der med at uthårda.

Det fierde Försöket.

Om Dylaren på 10 Sammars diup inuti Klockan upblåser en Dre blåsa, och slemper samma blåsa så, at den samma får flyta up, så trångar den comprimerade Lusten i blåsan densamma med en stark smäll i sönder, så snart han kommer up utur Watnet.

Det femte Försöket.

At Dylaren intet kan höra något dån, när han är någre Sammar under Watnet, rönte man igenom en händelse, då wi öfwade vår unga Dylare, som tillika med Gåsen woro 4 och 5 sammar under Watnet, och låge då med Dylare Fartyget när under Castellet på Strömen; ty i detsamma de woro neder på besagde diup, kom
et

der Wattu =
dr af Wattu =
nart Klock =
te Dweck =
er 58 tum
ngd öfwer
Kullfwer af
s högd, så
d, tryckes
dg, så mä =
afwen så
ledes try =
d, ju diu =
ste Dwick =
s. w. så at
Lusten uti
cket måste
reactio är

a med sig i
ingen Luft
a wäl for =
så händer,
diup, at
Luf =

ument till
diupt Klo =

et Fartyg seglandes och Saluterade Castellet, hwilket
 äfwen swarade, men desse skätt hörde hwarken Karlen
 eller Gåsen, som woro uti Kloctan; När wi besinna på
 hwad sätt wi höra, så finna wi ock at Luftten, som ige-
 nom det som dån och Liud förorsaker, sättjes uti rörelse,
 måste nödwändigst stöta på Trum-hinnan af Drat, om
 wi annars höra skola: nu kan den Luftten, hwaruti slät-
 tet sker och dånnet förorsakes, intet nåka den Luftten,
 som omgiffwer Dykarens Dron några Fannar under
 Watnet. Fördenskull har ock Naturens Herre intet
 tillredt hos de Creatur, som allena lefwa uti och under
 Watnet, några sådane Organa, som til
 hörslen tienna.

E N D E.

Emendanda.

Pag. 4 i noten står honom läs härrom. p. 5. st. Hydro-
 statickx i. Hydrostaticks. p. 7. sag i. wt. p. 8. st. forg i. forf.
 p. 12. st. kappe i. läpp-glasen. p. 15. st. Bings i. Benjamin, på
 samma ställe st. compendions i compendius. p. 16. st. tientige
 i. tientigare. p. 16. st. wissas i. wiskas. p. 17. st. bewissa i. biewissa.
 p. 25. st. sender i. Bomber. p. 27. st. sändes i. sankes. p. 27. st.
 Stålar i. Strålar. p. 37. st. Tab. IV. i. Tab. III. p. 38. st. Tab.
 IV. i. Tab. III.

Fig. 2.

Fig. 1.

B

D

Fig. 3.

A

Fig. 1

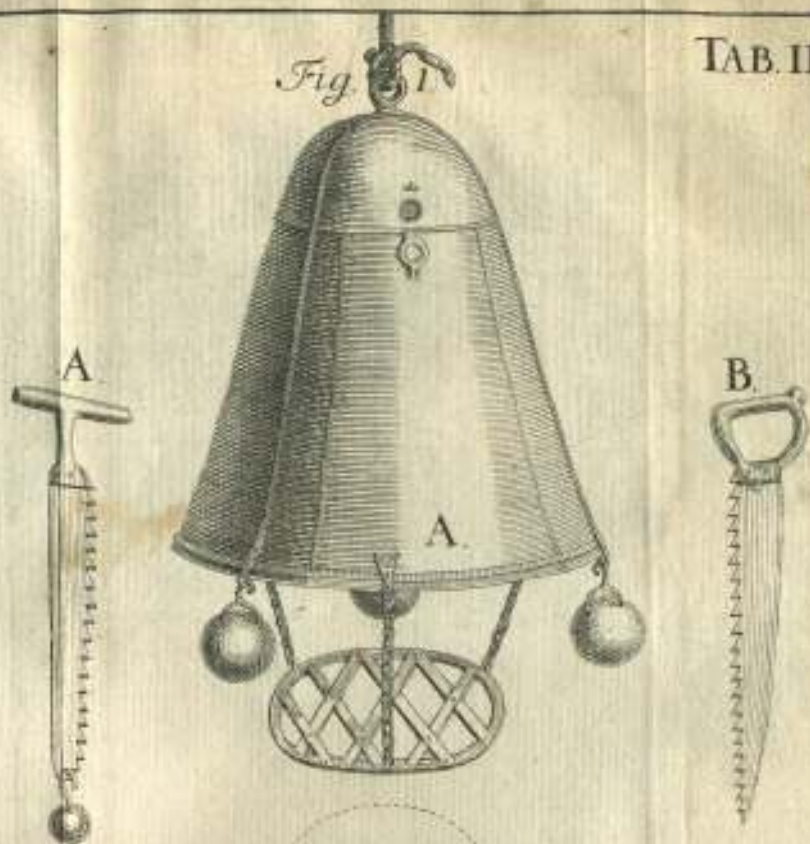

Fig.

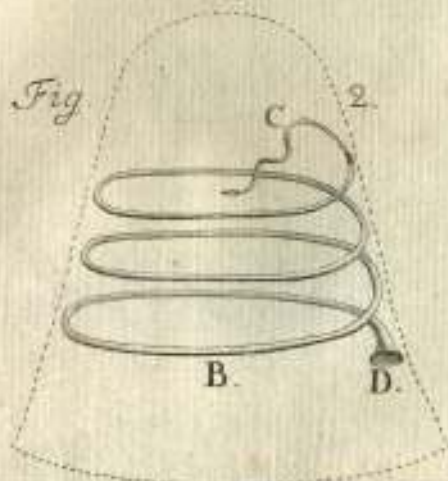

Fig. 1.

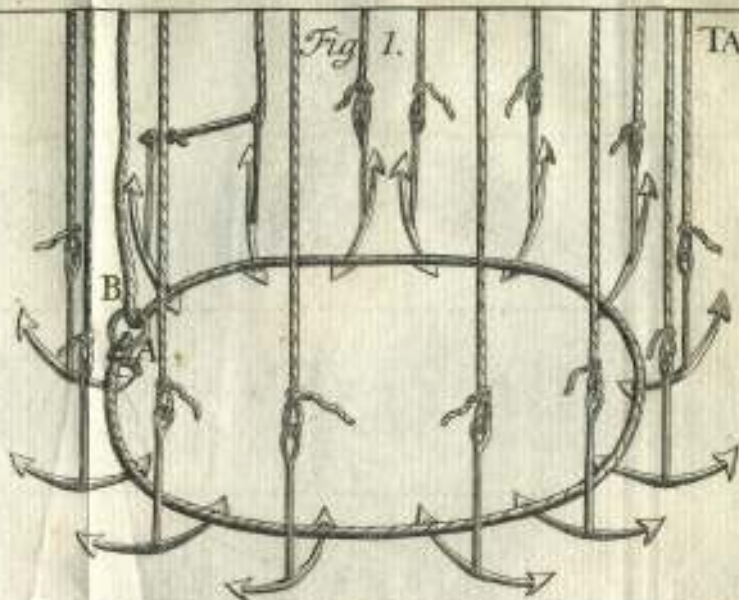

Fig. 2.

